

**Užsienio šalių patirties, jaunimo dalyvavimo srityje,
apžvalga**

Vilnius

2024

Turinys

Ižanga.....	2
1. Jaunimo politikos plėtros ir jaunimo dalyvavimo skatinimo krypties užsienio šalyse apžvalga	4
2. Pasirinktų užsienio šalių patirties, jaunimo dalyvavimo srityje, analizė	9
2.1. Užsienio šalių pasirinkimo pagrindimas	10
2.2. Pasirinktų užsienio šalių jaunimo politikos įgyvendinimo ir jaunimo charakteristikų pristatymas	11
2.3. Jaunimo dalyvavimo aplinką formuojančių ir skatinančių priemonių pasirinktose šalyse apžvalga	15
2.3.1. Jaunimo politikos ir jaunimo dalyvimą skatinančių priemonių Vokietijoje pristatymas	15
2.3.2. Jaunimo politikos ir jaunimo dalyvimą skatinančių priemonių Estijoje pristatymas	23
2.3.3. Jaunimo politikos ir jaunimo dalyvimą skatinančių priemonių Švedijoje pristatymas	27
Pagrindinės išvagos	33
Literatūra	35

Ižanga

Piliečių dalyvavimas išskiriamas kaip viena prioritetinių sričių siekiant užtikrinti demokratišką, skaidrą ir gyventojų poreikius atliepiančią valdymą. Siekiant skatinti su piliečių dalyvavimu susijusias iniciatyvas rengiamos studijos, rekomendacijos šalims narėms, inicijuojami įvairūs projektai ir kitos veiklos, tačiau, kaip atskleidžia tyrimai, visose EBPO šalyse viešosios institucijos dažnai vertinamos kaip neatitinkančios žmonių lūkesčių dėl atstovavimo ir galimo daryti poveikio. EBPO atliktame pasitikėjimo tyrime nustatyta, kad tik apie 30,2 proc. respondentų mano, jog jų šalies politinė sistema leidžia jiems pasisakyti, o 42,8 proc. teigia, jog mažai tikėtina, kad valdžios institucijos priimtų sprendimus, remiantis per viešąsias konsultacijas pareikštomis nuomonėmis¹.

Europos Sąjungoje piliečių dalyvavimo skatinimo priemonėms bei viešojo sektoriaus institucijų veiklos atvirumui, skaidrumui bei demokratijai taip pat skiriamas didelis dėmesys, pvz. paminėtinos 2023 m. patvirtintos Europos Tarybos Rekomendacijos dėl Gerojo demokratinio valdymo², Rekomendacijos dėl svarstomosios demokratijos įgyvendinimo šalyse narėse³ ir kitos, tačiau svarbu akcentuoti ne tik tai, koks praktinis šių rekomendacijų įgyvendinamumas šalyse, bet ir koks vaidmuo ir galimybės įsitraukti į sprendimų priėmimą ir atstovauti savo interesus sudaromos jaunimui.

EBPO (2020) duomenimis, daugiau nei pusėje EBPO šalių (20 iš 37) jaunimo pasitikėjimas vyriausybe, palyginti su kitų gyventojų skaičiumi (lyginant su 2006 m.) sumažėjo⁴. Taip pat jaunimo dalyvavimas ir atstovavimas viešajame gyvenime išlieka ribotas, jaunimas pasyviau nei vyresnio amžiaus žmonės dalyvauja politinių partijų veiklose ir rečiau dalyvauja rinkimuose (pvz. EBPO šalyse 2020 m. duomenimis, rinkimuose balsavo 68 proc. jaunuolių, o 54 metų ir vyresnių asmenų net 85 proc.) ir per pastarąjį dešimtmetį, nepaisant pastangų, buvo pasiekta nedidelė pažanga didinant jaunimo atstovavimą valstybės institucijose ir sprendimų priėmime: tik 22 proc. parlamento narių EBPO šalyse yra jaunesni nei 40 metų amžiaus, nors 20–39 m. gyventojai sudaro 34 proc. visų gyventojų.

Tyrimo tikslas: Atlikti pasirinktų užsienio šalių patirties, jaunimo dalyvavimo srityje, analizę

Tyrimo uždaviniai:

---

¹ OECD (2021), *Government at a Glance 2021*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1c258f55-en>.

² Recommendation CM/Rec(2023)5 of the Committee of Ministers to member States on the principles of good democratic governance (*Adopted by the Committee of Ministers on 6 September 2023 at the 1473rd meeting of the Ministers' Deputies*), https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680abeb87

³ Recommendation CM/Rec(2023)6 of the Committee of Ministers to member States on deliberative democracy (*Adopted by the Committee of Ministers on 6 September 2023 at the 1473rd meeting of the Ministers' Deputies*), https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680ac627a

⁴ OECD (2020) *Public Governance Reviews Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: FIT FOR ALL GENERATIONS?* <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c3e5cb8a-en.pdf?expires=1704978884&id=id&accname=guest&checksum=BB56A2B2349BF7126CEFC3178AE1AC5>

1. Remiantis tarptautinių organizacijų rekomendacijomis bei atliktais tyrimais apžvelgti jaunimo politikos, skatinant jaunimo dalyvavimą, kryptis užsienio šalyse.

2. Atskleisti tyrimui pasirinktų užsienio šalių jaunimo dalyvavimo ypatumus, jaunimo politikos įgyvendinimo kontekste.

3. Išanalizuoti jaunimo politikos įgyvendinimo ir jaunimo dalyvavimą skatinančių priemonių patirtis pasirinktose užsienio šalyse.

4. Pateikti išvalgas, dėl užsienio šalių patirties jaunimo dalyvavimo skatinimo srityje.

Apžvalgoje, siekiant įgyvendinti tyrimo uždavinius, atlikta tarptautinių organizacijų (ES institucijų, EBPO) rekomendacijų bei tyrimų užsienio šalyse apžvalga, bei pasirinktų analizuoti šalių (Vokietijos, Estijos ir Švedijos) už jaunimo politikos formavimą ir įgyvendinimą atsakingų institucijų tinklapiuose skelbiamos informacijos ir jaunimo politiką reglamentuojančių dokumentų analizė.

1. Jaunimo politikos plėtros ir jaunimo dalyvavimo skatinimo krypčių užsienio šalyse apžvalga

Atsižvelgiant į esamą jaunimo dalyvavimo situaciją, EBPO (2022) rekomendacijose dėl geresnių galimybių jaunimui sukūrimo nurodoma, jog viena iš tobulintinų sričių šalyse narėse - teisinės, institucinės ir administracinės aplinkos tobulinimas, stiprinant jaunuolių pasitikėjimą valdžia ir jų santykius su viešosiomis institucijomis⁵. Tad siekiant šio tikslo reikalinga:

„1. Pašalinti kliūtis ir skatinti jaunimo dalyvavimą pilietiniuose ir demokratinuose procesuose ir sprendimų priėmimo bei atstovavimą viešosiose institucijose visais lygiais, įskaitant įstatymų leidžiamąsias ir vykdomąsias institucijas:

- a) užtikrinti, kad jaunuoliai žinotų apie savo demokratines teises ir galėtų jomis naudotis, galėtų dalyvauti viešajame ir politiniame gyvenime, ugdydami pilietiškumą ir pilietinį raštingumą, be kita ko, įskaitant mokymo programas ir užklasinę veiklą;*
- b) prireikus apsvarstyti rinkėjų registravimo taisyklių ir minimalaus amžiaus reikalavimų peržiūrą, nes tai gali būti kliūtis jaunimui dalyvauti ir atstovauti;*
- c) didinti amžiaus įvairovę parlamente ir vykdomosiose institucijose, jei reikia, taikant reguliavimo arba savanoriškas priemones, pvz., jaunimo kvotas ar savanorišką jų kaip tikslinės grupės išskyrimą politinių partijų sąrašuose;*
- d) kovoti su amžiumi ir stereotipais, nukreiptais prieš jaunimą viešajame ir politiniame gyvenime, vykdant arba remiant informuotumo didinimo programas;*
- e) jaunimo teisių pripažinimas ir apsauga, teisinio raštingumo ugdymas ir jaunimo pilietinės erdvės apsauga taikant tikslines priemones mažiau galimybių turinčioms grupėms, taip pat žiniasklaidos ir skaitmeninio raštingumo stiprinimas, siekiant padėti kovoti su įvairiomis klaidingos ir dezinformacijos formomis, netolerancija bei kovoti su smurtu ir spręsti polarizavimosi ir atsiribojimo nuo pilietinių ir demokratinų institucijų riziką.*

2. Skatinti prasmingą jaunimo dalyvavimą priimant viešuosius sprendimus ir kurti erdves dialogui tarp kartų visais lygmenimis, taikant tikslines priemones, skirtas įtraukti mažiau galimybių turinčias ir (ar) nepakankamai atstovaujamas grupes, siekiant reaguoti, įtraukti ir kurti atskaitingesnius politikos rezultatus:

---

⁵ OECD (2022) Council at Ministerial level 10/06/2022 Recommendation of the Council on Creating Better Opportunities for Young People, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0474>

- a) *teikti tikslines viešąsias komunikacijas, kurios yra aktualios, aiškios ir prieinamos jaunimui, pagrįstos aktyviu jaunimo rūpesčių ir interesų klausymu bei supratimu, įskaitant skaitmenines priemones, kaip platesnių atviros vyriausybės iniciatyvų dalį;*
  - b) *jaunų žmonių ir jaunimo suinteresuotųjų šalių įtraukimas į visus politikos formavimo ciklo etapus, siekiant užtikrinti, kad suinteresuotųjų šalių dalyvavimas būtų įvairus pagal amžių asmeniškai ir skaitmeninėmis priemonėmis, taikant metodus, pritaikytus jų prieinamumui, poreikiams ir interesams;*
  - c) *kurti arba stiprinti tokias institucijas kaip jaunimo patariamieji organai ir suinteresuotųjų šalių dalyvavimo galimybės, įskaitant dalijimąsi informacija, konsultacijas ir bendradarbiavimą su jaunimo tarybomis nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmenimis visose politikos srityse, kurios, jaunų žmonių nuomone, yra jiems įdomios, įskaitant pasauliniai iššūkiai, pvz., klimato kaita ir biologinės įvairovės nykimas, ir skaitmeninių technologijų politika;*
  - d) *tyrinėti inovatyvius (alternatyvius) metodus, kaip bendrauti ir bendrauti su įvairiomis organizuotomis ir neorganizuotomis jaunimo grupėmis, pavyzdžiui, pasitelkiant reprezentatyvius svarstymų procesus ir skaitmeninės valdžios priemones.*
3. *Skatinti jaunų žmonių darbą viešajame sektoriuje, taip pat vyresnių ir jaunesnių darbuotojų mokymąsi kartu:*
- a) *sistemiškai stebėti amžiaus įvairovę ir įtrauktį į viešojo sektoriaus darbo jėgą, reguliariai renkant duomenis, analizuojant, perduodant informaciją ir naudojant darbuotojų apklausas, siekiant užtikrinti palankią ir įtraukią darbo aplinką;*
  - b) *svarstyti priemones, skirtas aktyviai pritraukti, ugdyti ir išlaikyti jaunus talentus, įskaitant užtikrinimą, kad viešosios įdarbinimo sistemos ir vertinimo metodikos neatsiliktų nuo kintančių įgūdžių ir kompetencijos reikalavimų bei besikeičiančių siekių, įgyvendinant veiksmingas priemones: įdarbinimo programas ir mobilumo galimybes, pavyzdžiui, per specialias absolventų programas;*
  - c) *įgyvendinti strategijas, kuriomis siekiama pasinaudoti kelių kartų darbo jėgos pranašumais, įskaitant aktyvesnę talentų valdymo praktikos ir priemonių (tokių kaip mentorystės programos, instruktavimas ir paramos tinklai) naudojimą, siekiant skatinti kartų komandinį darbą ir mokymąsi.*
4. *Suteikti jaunimui galimybių, skatinančių pilietinį įsitraukimą ir dalyvavimą, įskaitant prasmingos savanorių tarnybos ir jaunimo darbo skatinimą per įstatymus, strategijas ir programas atitinkamame (-uose) valdžios lygmenyje (-yse), kad būtų sudaryta bendra vizija, aiški atsakomybė, koordinuotas veiksmų ir tinkamų išteklių paskirstymas, taip pat didinamas atsparumas ir socialinę sanglaudą.“*

Šios EBPO rekomendacijos atliepia ir ES jaunimo tikslus⁶ (angl. Youth Goals), kuriuose akcentuojamas jaunimo dalyvavimas ir jaunimo organizacijų veiklos svarba, tai yra, nurodoma, jog jaunimas yra nepakankamai atstovaujamas su jais susijusiuose sprendimų priėmimo procesuose bei reikalinga jiems sukurti ir užtikrinti aplinką, kurioje jie galėtų palaikyti savo asmeninį, kultūrinį ir politinį vystymąsi. Taip pat nurodoma, jog nors jaunimo organizacijos ir jiems skiriamos ES programos įtraukia milijonus jaunuolių, kad palaikytų jų aktyvų pilietiškumą ir ugdytų gyvenimo įgūdžius, vis dėl to, jaunimo organizacijos ir jiems skirtos programos nėra tvariai finansuojamos, neužtikrinamas jų pripažinimas ir prieinamumas. Tad analizuojant tas priemones, kurios galėtų būti pirmiausia įgyvendinamos nacionaliniu lygmeniu, ES jaunimo tikslai išskiria 6 pagrindines jaunimo politikos plėtros kryptis: jaunimo dalyvavimas su jų interesais susijusių sprendimų sprendime ir dalyvavimo pilietinėse, politinėse ir kitose veiklose aktyvumo skatinimas, tvarus ir ilgalaikę perspektyvą orientuotas finansavimas, jaunimo informavimas ir jam palankios infrastruktūros bei skaitmeninės erdvės kūrimas:

1. Užtikrinti vienodą prieigą prie kasdienių sprendimų priėmimo visiems jauniems žmonėms, nepriklausomai nuo jų aplinkos.
2. Didinti jaunimo dalyvavimą ir vienodą jų atstovavimą rinkimų procese, taip pat renkamuose ir kituose sprendimus priimančiuose organuose visais visuomenės lygiais.
3. Kurti jaunimui palankią infrastruktūrą (jaunimo erdves ir pan.), užtikrinant jiems prieinamą, atvirą, saugią bei profesionalią paramą tobulėjimui ir užtikrinant jaunimo dalyvavimo galimybes.
4. Saugios skaitmeninės erdvės sukūrimas, užtikrinant, kad kiekvienam jaunuoliui būtų prieinamos saugios virtualios jaunimo erdvės, informacija, paslaugos bei užtikrinamos jaunimo dalyvavimo galimybes.
5. Užtikrinti tvarų finansavimą, bendrą darbo su jaunimu pripažinimą ir kokybišką plėtojimą, siekiant stiprinti jaunimo organizacijas ir jų vaidmenį į(si)traukimo, dalyvavimo ir neformaliojo švietimo srityse.
6. Teikti jaunimui palankią, aktualią, išsamią informaciją, kuri sukurta jaunimui kartu su jaunimu, siekiant skatinti jų dalyvavimą.⁷

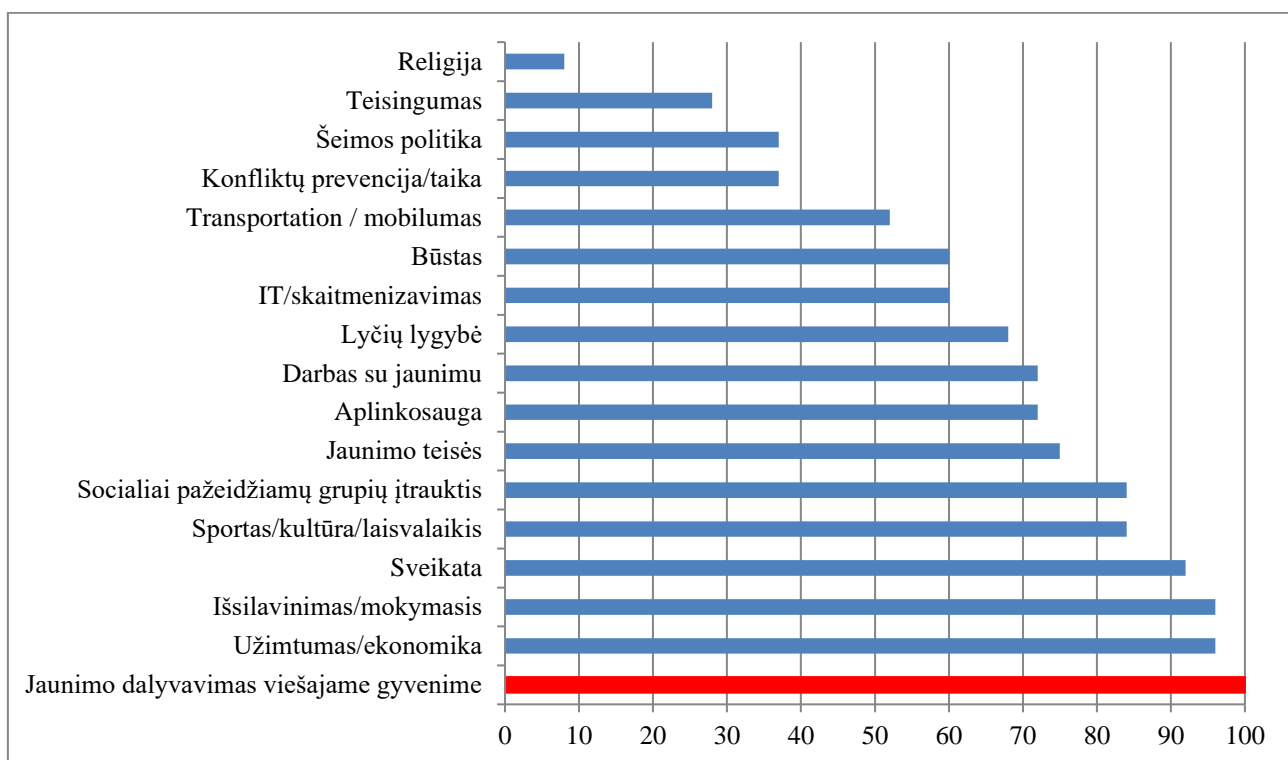
Analizuojant šių jaunimo politikos priemonių įgyvendinimą ir esamą situaciją, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad jaunimo politiką įgyvendinančių institucijų struktūra, jų decentralizuotumas, pats politikos reglamentavimas ir išskiriamos prioritetinės jaunimo politikos tematikos strateginiuose dokumentuose skiriasi (1 pav.), tačiau daugiausio dėmesio šalyse skiriama jaunimo dalyvavimui

---

⁶ Youth Goals, žiūrėta 2024 m. vasario 2 d., <https://youth-goals.eu/>

⁷ Ibid.

viešajame gyvenime, užimtumui, išsilavinimui ir ekonominiam aktyvumui, sveikatai, laisvalaikio užimtumui bei mažiau galimybių turinčio jaunimo įtraukimui.

1 pav. Nacionalinių jaunimo strategijų tematikos 25 EBPO šalyse

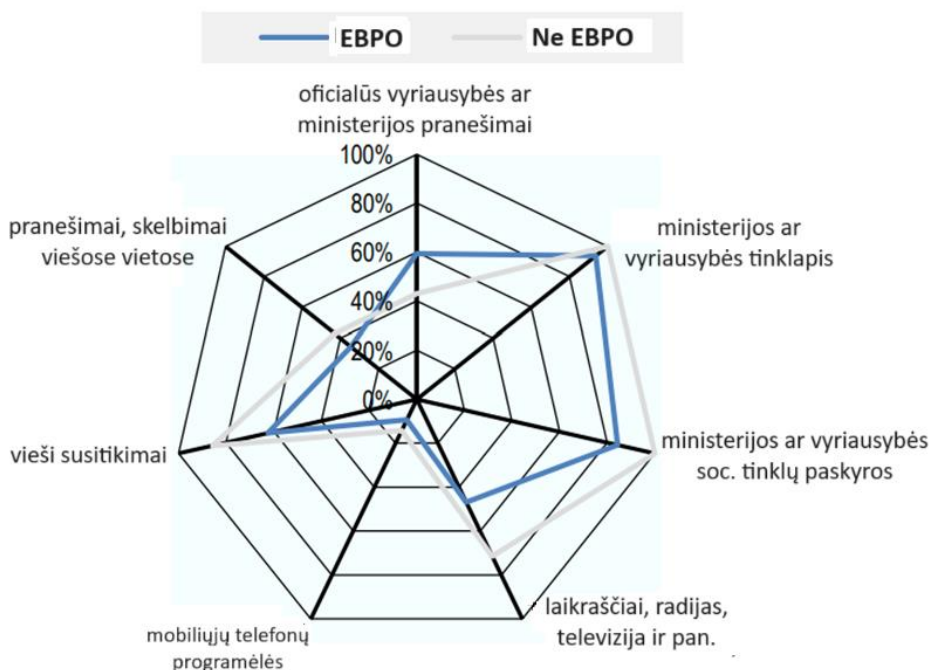
Šaltinis: EBPO (2020, p. 44)⁸

Kitas svarbus aspektas, jog siekiant identifikuoti, kokios sąlygos bus reikalingos šių strategijų įgyvendinimui, akcentuojamas neinstitucinių bendradarbiavimo tinklų ir neformalaus dialogo svarba, tai yra tuos dalyvavimo aspektus, kurie įprastai nėra reglamentuojami ar visuomet akcentuojami strategijose. Taip pat EBPO atlikti tyrimai atskleidžia, jog siekiant užtikrinti jaunimo dalyvavimą, labai svarbus jaunimo ir jaunimo politiką įgyvendinančių institucijų atvirumas: jų atlikti tyrimai rodo, kad 72 proc. už jaunimo reikalus atsakingų institucijų prioritetą teikia bendravimo su jaunimu ir jį atstovaujančių grupių gerinimui ir skaidrumo stiprinimui, tačiau labiausiai paplitusia komunikavimo forma vis dar išlieka ministerijų interneto svetainės (taip nurodė 95 proc. respondentų), kurios užtikrina tik vienkryptį informacijos teikimą, nors kai kurios šalys taiko inovatyvius bendravimo būdus pvz. Prancūzijoje, Turkijoje ir Brazilijoje už jaunimo reikalus atsakingi vyriausybiniai

⁸ OECD (2020) Public Governance Reviews Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: FIT FOR ALL GENERATIONS? <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c3e5cb8a-en.pdf?expires=1704978884&id=id&accname=guest&checksum=BB56A2B2349BF7126CEFCC3178AE1AC5>

subjektai taip pat bendrauja su jaunimu per mobiliųjų telefonų programėles, ar ieško kitų būdų kaip pasiekti jaunimą (2 pav.).

2 pav. Už jaunimo politiką atsakingų ministerijų (ar kitų institucijų) komunikavimo kanalai

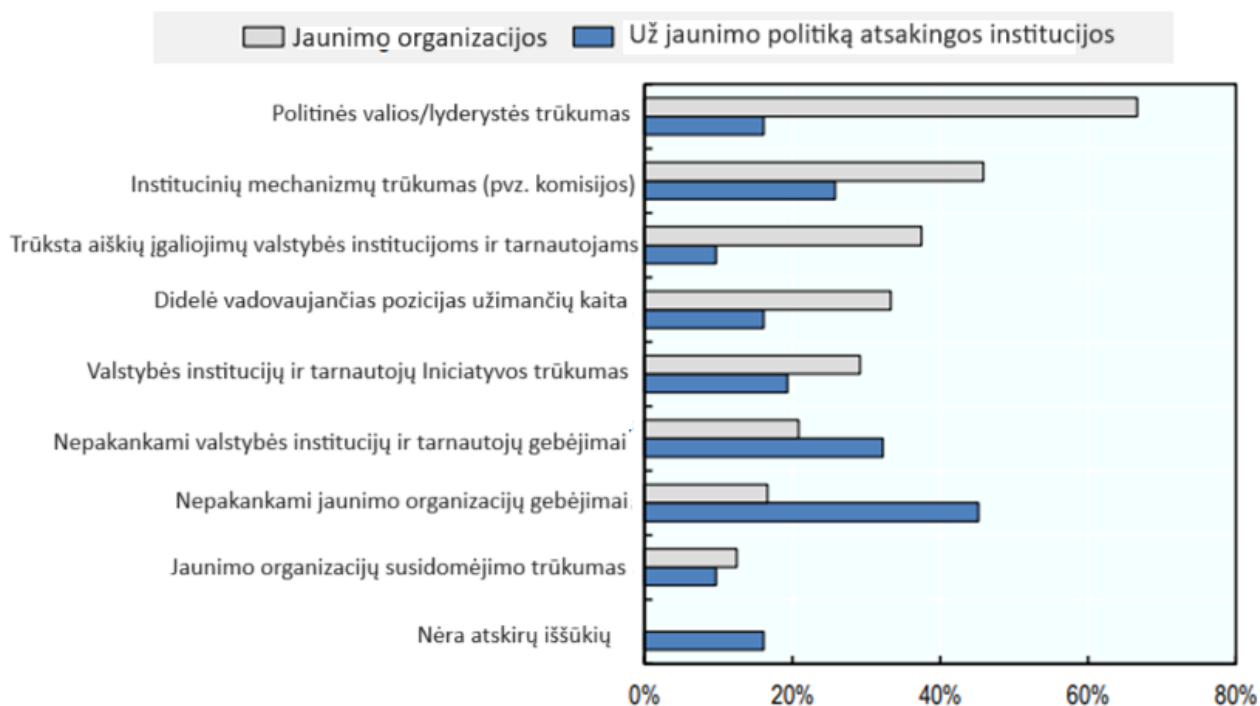
Šaltinis: EBPO (2020, p. 87)⁹

Analizuojant skirtingose šalyse taikomus jaunimo įtraukimo ir atstovavimo mechanizmus, išskirtinos jaunimo tarybos, kurios remiantis to paties tyrimo duomenimis įvardijamos kaip „vertingas partneris vyriausybei rinkti informaciją, užtikrinti plačias konsultacijas ir vykdyti bendras veiklas bei programas“ (apie atskirų šalių patirtis įgalinant jaunumo tarybas informacija pateikiama 2.3 dalyje). Remiantis EBPO tyrimų duomenimis, jaunimo tarybos subnacionaliniu lygmeniu (regioniniu ir vietiniu) yra dažnai naudojamas dalyvavimo metodas ir jos egzistuoja 85 proc. tyrime dalyvavusių šalių (88 % EBPO; 5 iš 7 ne EBPO), tačiau kai kuriose šalyse jaunimo dalyvavimas dar labiau institucionalizuotas, pvz. Suomijoje ir Norvegijoje jų steigimas savivaldybių lygmeniu yra privalomas. Alternatyvus jaunimo dalyvavimo mechanizmas – patariamiosios jaunimo tarybos, kurios susijusios su konkrečių sričių institucijomis, pvz. Danijoje Aplinkos ir maisto ministerija turi Jaunimo klimato tarybą. Nors tokie patariamieji dariniai EBPO tyrimo metu buvo identifikuoti tik 59 proc. šalių (53 proc. EBPO; 6 iš 7 ne EBPO), pastebėtina, jog jų funkcijos, veiklos formatas, finansavimas ir turimi įgaliojimai labai skiriasi.¹⁰

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

Suvestinė, su kokiais iššūkiais susiduriama įgyvendinant šias ar kitas bendradarbiavimo formas tarp jaunimo ir viešojo sektoriaus institucijų, pateikiami 3 pav., tačiau akcentuotina, jog nors 79 proc. EBPO tyrime dalyvavusių šalių (81 proc. EBPO; 5 iš 7 ne EBPO) finansuoja jaunimo organizacijas, vienas pagrindinių iššūkių yra jaunimo organizacijų finansinių ir žmogiškųjų gebėjimų trūkumas, todėl jaunimo politikos darbotvarkėje tai ir toliau turi išlikti vienu prioritetinių klausimų.

3 pav. Už jaunimo politiką atsakingų institucijų ir jaunimo organizacijų požiūris į iššūkius kylančius užtikrinant efektyvų politikos koordinavimą

Šaltinis: EBPO (2020, p. 94)¹¹

Apibendrinat galime teigti, jog ES ir (ar) EBPO priklausančiose šalyse jaunimas išskiriamas kaip tikslinė grupė, kurios poreikiais įvardijama galimybė lygiomis teisėmis dalyvauti politiniame, socialiniame ir ekonominiame gyvenime. Vis dėl to, atsižvelgiant į skirtingų kartų pokyčius, akcentuojamas poreikis plėtoti tiek formalius, tiek neformalius jaunimo įgalinimo mechanizmus, akcentuojant jaunimo ar jo interesus atstovaujančių grupių bei viešojo sektoriaus institucijų tarpusavio sąveikos stiprinimą.

2. Pasirinktų užsienio šalių patirties, jaunimo dalyvavimo srityje, analizė

¹¹ Ibid.

2.1. Užsienio šalių pasirinkimo pagrindimas

Siekiant identifikuoti, kokios skirtingos jaunimo dalyvavimo priemonės yra taikomos kitose šalyse bei galėtų būti plačiau analizuojamos jų pritaikymo Lietuvoje galimybės, tyrimui pasirinktos 3 šalys, kurios yra Europos Sąjungos šalys bei priklauso EBPO narėms bei įgyvendina prieš tai minėtas rekomendacijas. Šalys buvo pasirenkamos atsižvelgiant į:

- Atstovaujama regioną;
- Bendrą pilietinio dalyvavimo situaciją šalyje;
- Jaunimo dalyvavimo aktyvumą;
- Jaunimo politikos įgyvendinimą reglamentuojančių dokumentų prieinamumą ir kokybę.

Analizuojant pilietinio dalyvavimo situaciją ir patį gyventojų požiūrį į galimybes daryti poveikį savo šalyje priimant sprendimus, išskirtina, jog visose šalyse susiduriama su pasitikėjimo valdžia iššūkiais ir ganėtinai skeptišku požiūriu į esamų dalyvavimo priemonių efektyvumą (tik 41,4 proc. žmonių labai ar vidutiniškai labai pasitikėjo savo nacionaline vyriausybe ir tik 32,9 proc. tikisi, kad vyriausybės priims per viešas konsultacijas jų pareikštas nuomones)¹², tačiau tokios Europos šalys kaip Austrija, Estija, Olandija, Švedija ir kt., geba įtraukti piliečius į dalyvavimą viešajame valdyme ir jų (pasi)tikėjimas šiais mechanizmais lenkia bendrą šalių vidurkį.

Eurobarometro duomenimis, daugiau nei pusė jaunuolių dalyvavo bent vienos organizacijos veikloje (58 proc.): populiariausia organizacijų rūšis, kurią nurodė apklausos respondentai, yra sporto klubas (24 proc.), savanoriškos veiklos organizacijos (17 proc.) ir į įvairias laisvalaikio praleidimo formas nukreiptos organizacijos (15 proc.). Tačiau jaunimo dalyvavimas visoje ES nevienodas ir dažniausiomis nedalyvavimo priežastimis buvo nurodomas laiko trūkumas (39 proc.), įvairios kitos priežastys, dėl kurių nesidomima dalyvavimu kaip veikla (25 proc.), nesusimąstymas apie galimybes dalyvauti (23 proc.) arba nebuvo pakviesti dalyvauti (22 proc.) Vis dėl to, aktyviausiai jaunimas organizacijų veikloje dalyvauja Belgijoje ir Airijoje (69 proc.), Vokietijoje, Austrijoje, Olandijoje ir Slovakijoje (65-67 proc.).¹³

Taip pat, remiantis 2020 m. EBPO atliktu tyrimu, skirtingose šalyse jaunimo politikos įgyvendinimui bei jaunimo dalyvavimo skatinimui skirtos strategijos skiriasi ne tik savo turiniu, akcentuojamomis tematikomis, bet ir pačių strategijų kokybišku parengimu (pagrindimu

---

¹² OECD (2023) Democratic resilience in an era of multiple crises: Build, reinforce and protect, <https://www.oecd.org/publication/government-at-a-glance/2023/>

¹³ European Union, Understanding youth engagement in Europe through open data, 30 August 2023, <https://data.europa.eu/en/publications/datastories/understanding-youth-engagement-europe-through-open-data>

duomenimis, interesų grupių įtraukimu, skaidrumu, išteklių numatymu ir t.t). Visoje EBPO tik 20 proc. nacionalinių jaunimo strategijų yra visapusiškai įgalinančios dalyvavimą, tai yra atitinka tokius kriterijus, kaip: įtvirtina politinį išsipareigojimą įgyvendinti numatytas priemones, yra paremtos įrodymais, įtraukia patį jaunimą ir interesų grupes į strategijos rengimą ir įgyvendinimą, jas rengiant atsižvelgiama į lyties aspektus, užtikrinamas strategijų skaidrumas, tarpsektorinis bendradarbiavimas, o priemonės ir veiklos yra grindžiamos biudžetais, bei vykdoma strategijų įgyvendinimo stebėseną ir vertinami pasiekti rezultatai. Geraisiais strategijų pavyzdžiais Europoje išskiriama Estija, Austrija, Švedija, Čekija, Airija ir Vokietija (EBPO, 2020, p. 36)¹⁴

Atsižvelgiant į šiuos kriterijus, bei siekiant, kad pasirinktos šalys atstovautų Baltijos regiono šalis (kaip kaimynines valstybes, turinčias artimą istorinę ir valdymo patirtį formuojant ir įgyvendinant atskirų sričių politikas), kontinentinės vakarų Europos šalis bei Skandinavijos šalis (kaip pilietinio dalyvavimo ilgas tradicijas turintį regioną), tyrimui pasirinktos trys šalys: Estija, Vokietija ir Švedija, kurių jaunimo politikos bei jaunimo dalyvavimo skatinimo analizė pateikta atsižvelgiant į esamą teisinį reglamentavimą, įgyvendinančių institucijų tinklo specifiką, jaunimo dalyvavimo sampratą bei įvairias jų dalyvavimą skatinančias priemones.

2.2. Pasirinktų užsienio šalių jaunimo politikos įgyvendinimo ir jaunimo charakteristikų pristatymas

Analizuojant jaunimo dalyvavimą, paminėtina, jog visose pasirinktos analizei šalyse, kaip ir Lietuvoje, matomas jaunimo skaičiaus mažėjimas ir tik Švedijoje jaunimas sudaro santykinai didesnę dalį visų gyventojų, nei bendras ES šalių vidurkis (1 lent.). Jaunimo pasiskirstymas pagal atskiras amžiaus grupes, lytį, gyvenamąją vietovę ir t.t. analizuojamas tyrime nebus, tačiau paminėtina, kad analizuojant jaunimo politiką ir jos įgyvendinimą susiduriama su iššūkiais dėl sudėtingo informacijos surinkimo pagal amžiaus grupes (skirtingos šalys skirtingai grupuoja pagal amžių), skiriasi jaunimo politiką įgyvendinančių institucijų struktūra, prioritetinės jaunimo politikos sritys bei teisinis reglamentavimas, tad pati jaunimo sąvoka ir tai, kokio amžiaus asmenys įtraukiami į jaunimo politiką, atskirose šalyse skiriasi.

1 lent. Vaikų ir jaunimo dalis procentais, pasirinktose analizuoti šalyse 2011-2022 m.

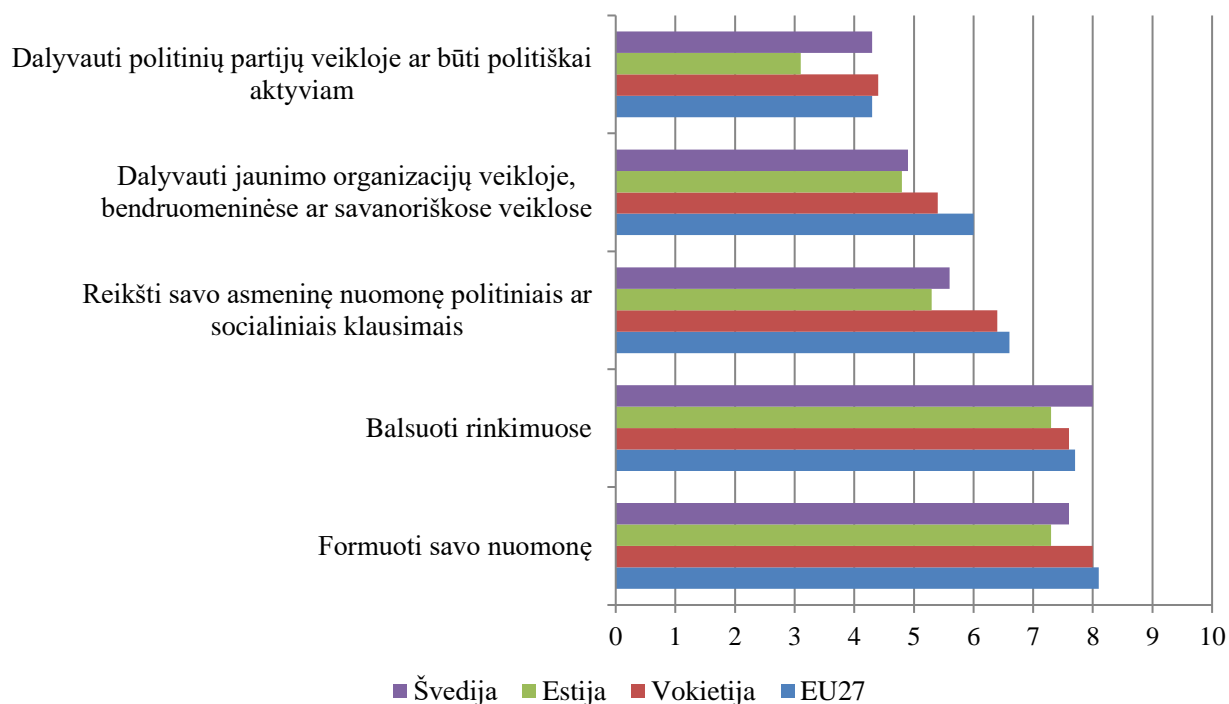
---

¹⁴ OECD (2020) Public Governance Reviews Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: FIT FOR ALL GENERATIONS? <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c3e5cb8a-en.pdf?expires=1704978884&id=id&accname=guest&checksum=BB56A2B2349BF7126CEFCC3178AE1AC5>

	2011	2021
Vokietija	17,1	16
Estija	20,2	15,2
Švedija	19,5	18,1
ES (27) vidurkis	18,1	16,3

Šaltinis: Eurostat, 2024¹⁵

Analizuojant pasirinktų šalių esamą jaunimo įgalinimo dalyvauti situaciją, pastebėtina, jog jaunimas daugiausia dėmesio skiria savo asmeninės nuomonės ir pasaulėžiūros atskirais politiniais ir (ar) socialiniais klausimais formavimui(si) ir dalyvavimui rinkimuose, tačiau skiriasi ne tik prioritetai skirtingose šalyse (4 pav.), bet ir kiek šios pozicijos atliepia realų jaunimo dalyvavimą minėtose veiklose.

4

4 pav. Atsakymai į klausimą „Kaip manote, ar norint būti geru piliečiu, žmogui svarbu ...?“

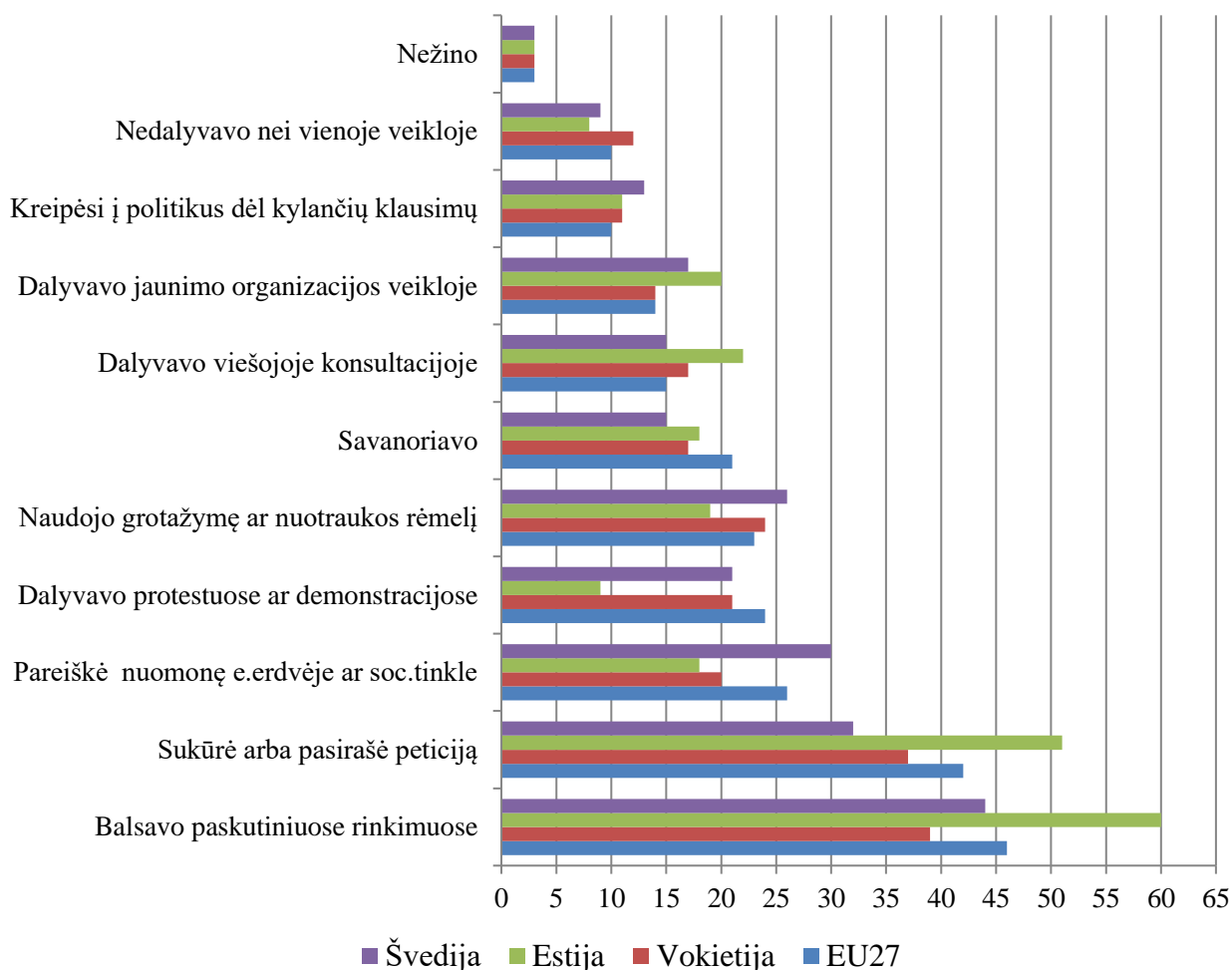
Šaltinis: Flash Eurobarometer, 2021¹⁶

2021 m. Eurobarometro jaunimo apklausa atkleidė, jog viena vertus, jauni žmonės kartais imasi veiksmų, nors ir nemano, kad tai gali padaryti realų poveikį (pvz. peticijos), kita vertus, jaunimas ne

¹⁵ Eurostat, Ratio of children and young people in the total population on 1 January by sex and age, žiūrėta 2024 m. vasario 5 d., https://doi.org/10.2908/YTH_DEMO_020

¹⁶ European Parliament, Flash Eurobarometer: Youth Survey, 2021, <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer/youth-survey-2021>

visada atlieka tuos veiksmus, kuriuos suvokia kaip efektyvius (pvz kreipimasis į politikus). Kaip matoma 5 pav., pasirinktose šalyse jaunimas taip pat dažniausia linkęs dalyvauti veiklose, kurios nėra susietos su ilgalaikiu dalyvavimu ar įsipareigojimais, tačiau leidžia jiems išsakyti savo poziciją ar nuomonę aktualių klausimų.

5 pav. Jaunimo aktyvumas skirtingose veiklose, proc.

Šaltinis: Flash Eurobarometer, 2021¹⁷

Siekiant geriau suvokti, kokiame lauke yra įgyvendinamos jaunimo dalyvavimo priemonės, pirmiausia akcentuotina, jog pasirinktos šalys skiriasi savo politine sistema ir administracine sandara¹⁸:

¹⁷ Ibid

¹⁸European Union, Country profiles, žiūrėta 2024 m. vasario 5 d., https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_lt

- Vokietija, kaip federacinė valstybė, didžiausia dėmesį atskirų politikos sričių įgyvendinimui skiria regioniniu (žemių) lygmeniu (Vokietiją sudaro 16 žemių, kurios turi itin didelę autonomiją).
- Estijoje politikos formuojamos nacionaliniu lygmeniu, tačiau jaunimo politikos kaip ir daugelio kitų sričių įgyvendinimas deleguojamas žemesniems teritorinės savivaldos lygmenims (Estijoje yra 15 apskričių ir 79 savivaldybės).
- Švedija, kaip ir Estija, yra unitarinė valstybė (ji suskirstyta į 20 apskričių ir 290 savivaldybių), tačiau savivaldos lygmuo turi daug daugiau savarankiškumo.

Lyginamoji jaunimo politikos reglamentavimo, jaunimo skatinimo bei esamų pagrindinių jaunimo dalyvavimo formų lyginamoji analizė šiose šalyse pateikta x lentelėje.

2 lent. Jaunimo politikos įgyvendinimo aplinkos skirtingose šalyse lyginamoji analizė (2021 m. duomenys)

		Vokietija	Estija	Švedija
Jaunimo dalyvavimo skatinimas	Jaunimo politiką reglamentuojantis įstatymas	Yra	Yra	Nėra
	Nacionalinė jaunimo strategija	Yra	Yra	Yra
	Nacionalinė savanorystės programa	Yra	Nėra	Nėra
Jaunimo įgalinimo formos	Nacionalinės jaunimo tarybos	Yra	Yra	Yra, bet neturi teisinio pagrindo
	Jaunimo parlamentai	Yra	Nėra įgyvendinami nuosekliai	Nėra
	Studentų ir moksleivių sąjungos	Yra	Yra	Yra
	E. dalyvavimo platformos	Yra	Yra	Nėra

Šaltinis: sudaryta remiantis Europos Komisijos¹⁹ ir už nacionalinę jaunimo politiką šalyse atsakingų institucijų duomenimis

Detalesnės kiekvienos analizei pasirinktos šalies jaunimo politikos kryptys, reglamentavimas bei jaunimo dalyvavimo skatinimo priemonės, aptartos 2.3.1-2.3.3 poskyriuose, bet paminėtina, jog

¹⁹ European Commission, YouthWiki, žiūrėta 2024 m. vasario 6 d., <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/comparative-overviews>

be aptartų priemonių visose pasirinktose analizuoti šalyse taip pat yra atskiros darbo su jaunimu programos ar priemonės, skirtos socialiai ir ekonominiu požiūriu nepalankioje padėtyje esantiems jauniems žmonėms (įskaitant NEET), skiriamas dėmesys jaunimo darbuotojų kompetencijų ugdymui (pvz. skatinamas skaitmeninių technologijų taikymas darbe su jaunimu) ir t.t., kas ženkliai prisideda prie palankios aplinkos jaunimui kūrimo. Taip pat paminėtina, kad visose pasirinktose analizuoti šalyse itin svarbus Erasmus+ programos vaidmuo, stiprinant jaunimo gebėjimus ir kompetencijas lyderystės bei interesų atstovavimo srityse. Šios priemonės suteikia esamiems jaunimo lyderiams bei visiems besidomintiems jaunimo dalyvavimu įvairiose politikos srityse mokytis vieniems iš kitų, keistis gerąją praktika bei susipažinti su dalyvavimo galimybėmis jų ir kitose ES šalyse. Vis dėl to, šioje apžvalgoje daugiausia dėmesio skiriama nacionalinio ir vietos savivaldos lygmens priemonėms tiesiogiai susijusioms su priemonėmis skatinant jaunimo dalyvavimą, todėl visos jaunimo politikos priemonės detaliau analizuojamos nebus.

2.3. Jaunimo dalyvavimo aplinką formuojančių ir skatinančių priemonių pasirinktose šalyse apžvalga

2.3.1. Jaunimo politikos ir jaunimo dalyvavimą skatinančių priemonių Vokietijoje pristatymas

Vokietijos, kaip federacinės respublikos, jaunimo politikos formavimas vyksta keliais lygiais: federaliniu (vok. Bund) ir žemių (vok. Länder) lygiu. Atitinkamai, Vokietijoje pagrindinis jaunimo klausimus reglamentuojantis teisinis dokumentas yra federalinis įstatymas (Socialinis kodeksas, 8 knyga – Vaikų ir jaunimo paslaugos (vok. Sozialgesetzbuch Aches Buch Kinder- und Jugendhilfe)²⁰, o visos federalinės žemės yra patvirtinusios kiekviena savo papildomus Socialinio kodekso įgyvendinimo įstatymus.

Federaliniu lygmeniu už jaunimo politikos formavimą ir koordinavimą atsakinga Federalinė šeimos reikalų, pagyvenusių žmonių, moterų ir jaunimo reikalų ministerija (vok. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend). Ji yra įpareigota ir kiekvienos parlamento kadencijos pabaigoje reguliariai skelbia nepriklausomų ekspertų komisijos parengtą ataskaitą apie jaunų žmonių

---

²⁰ Sozialgesetzbuch (SGB) - Aches Buch (VIII) - Kinder- und Jugendhilfe - (Artikel 1 des Gesetzes v. 26. Juni 1990, BGBl. I S. 1163), https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_8/

padėtį šalyje, kuri vadinasi „Vaikų ir jaunimo ataskaita“.²¹ Savo internetiniame puslapyje federalinė ministerija išskiria tokias pagrindines temas jaunimo skiltyje: vaikų ir jaunimo darbas (savanorystės, įvairių užklausinių veiklų skatinimas), jaunimas ir Europa (internacionalumo skatinimas), jaunimo strategija (skatinamas dalyvavimas sprendimų priėmime), nusikalstamumo ir prievartos prevencija (jaunimo nusikalstamumo prevencija).²² Šių dienų aktualijų kontekste ministerijos internetiniame puslapyje išskiriama tema „Integracija ir galimybės jaunimui“ kur kalbama apie toleranciją, įvairumą ir pagalbą imigrantams.²³ Taip pat federalinė valdžia skatina ir finansiškai remia jaunimo gerovės tarnybų veiklą (jų veikla aprašoma toliau poskyryje) tiek, kiek jos yra viršregioninės svarbos ir dėl savo pobūdžio negali būti veiksmingai skatinamos atskiros federalinės žemės lygmenyje.

Žemių lygmeniu už jaunimo reikalus atsakingos žemių ministerijos ir žemių jaunimo tarnybos (vok. Landesjugendamt). Federalinių žemių ministerijos formuoja žemių jaunimo politiką, bendradarbiaudamos tarpusavyje ir koordinuoja savo veiklas per Jaunimo ir šeimos reikalų ministrų konferenciją (vok. Jugend- und Familienministerkonferenz).²⁴ , kuri yra „<...> federalinių žemių ministrų ir senatorių, atsakingų už vaikų, jaunimo ir šeimos politiką, ekspertų komitetas. Joje aptariami ir priimami sprendimai dėl svarbių ir esminių vaikų, jaunimo ir šeimos politikos klausimų.“²⁵ Žemių jaunimo tarnybų (vok. Landesjugendamt) veiklą galima būtų įvardinti labiau praktine, jos veikia kaip vaikų ir jaunimo paslaugų organizacijų priežiūros ir patariamoji institucija, organizuoja mokymo programas žmonėms, dirbantiems vaikų ir jaunimo tarnybose, nustato valstybės finansavimo iniciatyvas, rengia profesinius standartus. Vokietijos federalinė struktūra nulemia, kad jų veikla įvairiose žemėse organizuojama skirtingai, pvz. ji gali būti kaip federalinės žemės ministerijos dalis, taip yra Meklenburge-Vakarų Pomeranijoje, O Bavarijoje veikia kaip atskira nepriklausoma valstybės institucija paskirsčiusi veiklą dar keliose kitose institucijose. Žemių jaunimo tarnybos yra įsteigusios gerovės tarnybų asociaciją, ten tarpusavyje dalinasi jaunimo paslaugų plėtojimo patirtimi.²⁶

---

²¹ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2020), 16. Kinder- und Jugendbericht: Förderung demokratischer Bildung im Kindes- und Jugendalter, <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/service/publikationen/16-kinder-und-jugendbericht-162238>

²² Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Jugendbildung, žiūrėta 2024 m. vasario 15 d., <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/kinder-und-jugend/jugendbildung>

²³ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Integration und Chancen für junge Menschen, žiūrėta 2024 m. vasario 15 d., <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/kinder-und-jugend/integration-und-chancen-fuer-junge-menschen>

²⁴ European Commission, Youth Wiki: Germany, žiūrėta 2024 m. vasario 15 d., <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/1-youth-policy-governance>

²⁵ Jugend- und Familienministerkonferenz (2019), Aufgaben - Jugend- und Familienministerkonferenz der Länder, <https://jfmk.de/aufgaben/>

²⁶ Die Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, Die Landesjugendämter, žiūrėta 2024 m. vasario 15 d., <https://www.bag-landesjugendaemter.de/de/landesjugendaemter/>

Lokaliame miestų ar savivaldybių lygmenyje vaikų ir jaunimo paslaugas planuoja ir finansuoja, t.y. vykdomąją veiklą vykdo jaunimo gerovės tarnybos (vok. Jugendamt). „Jaunimo gerovės tarnybos planuoja, projektuoja ir kontroliuoja vaiko ir jaunimo gerovės struktūras ir paslaugas savivaldybėse, teikia platų paslaugų spektrą ir užtikrina vaikų apsaugą.“²⁷ Jos skirtingose žemėse taip pat gali turėti skirtingus pavadinimus ir skirtingas funkcijas, bet jų struktūra yra vienoda visur, tai yra, jos sudarytos iš dviejų dalių: administracijos (vok. Verwaltung) ir jaunimo gerovės komiteto (vok. Jugendhilfeausschuss). Komitete dirba politikos ir praktikos ekspertai, t.y. rajono tarybos ar miesto tarybos nariai, piliečiai, turintys patirties jaunimo gerovės srityje ir NVO atstovai.²⁸ Visi nariai dalyvauja vienodomis sąlygomis.

Analizuojant jaunimo ir jaunimo organizacijų įgalinimo dalyvauti priemonės Vokietijoje, išskirtina 2019 m. patvirtinta jaunimo strategija (vok. Jugendstrategie der Bundesregierung), kurios pagrindinis siekis: Bendroje atsakomybėje: politika dėl jaunimo, su jaunimu ir jaunimui,²⁹ kas parodo pagrindinę strategijos kryptį - įtraukti jaunimą į sprendimų priėmimą ir įgalinti dalyvauti demokratinuose procesuose. Strategijoje yra nustatytos 9 jaunimui svarbios veiklos sritys ir numatytos konkrečios 163 veiklos priemonės, kurių turėtų būti imamasi naujai, arba kurios jau yra pradėtos ir plėtojamos toliau (pvz. atliekami tyrimai, rengiamos studijos, kuriami informaciniai portalai; įgyvendinami projektai, keičiamas finansavimas pvz. kai kurių išmokų didinimas, stiprinami vaikų ir jaunimo parlamentai ir kt.) bei numatomos tokios veiklos sritys kaip: 1) Ateitis, kartų dialogas ir jaunimo projekcija; 2) Įsitraukimas, dalyvavimas ir demokratija; 3) Miestas ir kaimas, gyvenimas ir kultūra; 4) Įvairovė ir (nediskriminuojantis) dalyvavimas; 5) Švietimas, darbas ir laisvė; 6) Mobilumas ir skaitmeninis raštingumas; 7) Aplinka (gamtosauga); 8) Sveikata; 9) Europa ir pasaulis.³⁰ Vokietijos jaunimo strategija yra glaudžiai susijusi su 2019–2027 m. ES jaunimo strategijos įgyvendinimu, todėl Europos jaunimo strategijoje numatyti klausimai yra įtraukiami į Vokietijos jaunimo strategiją, bet pastaroji yra platesnė nes apima daug lokaliu lygmeniu aktualių temų.

Kaip minėta, dėl Vokietijos administracinės struktūros ypatumų, šios strategijos įgyvendinimas atskirose žemėse gali skirtis, tačiau akcentuotina, jog nepaisant to, užtikrinamas bendrų politikos

---

²⁷ Die Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, Das Jugendamt: Unsere Aufgaben, žiūrėta 2024 m. vasario 15 d., <https://www.unterstuetzung-die-ankommt.de/de/das-sind-wir/unsere-aufgaben/>

²⁸ Die Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, Das Jugendamt: Unsere Struktur, žiūrėta 2024 m. vasario 15 d., <https://www.unterstuetzung-die-ankommt.de/de/das-sind-wir/unsere-struktur/>

²⁹ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2019), In gemeinsamer Verantwortung: Politik für, mit und von Jugend. Die Jugendstrategie der Bundesregierung, <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/146330/a6f7b2c5fbd995374eb7e7c22b8a4777/in-gemeinsamer-verantwortung-politik-fuer-mit-und-von-jugend-die-jugendstrategie-der-bundesregierung-data.pdf>

³⁰ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2023), Die Jugendstrategie der Bundesregierung <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/kinder-und-jugend/jugendbildung/jugendstrategie/jugendstrategie-der-bundesregierung-77406>

gairių ir jaunimo politikos įgyvendinimo nuoseklumas. Vienomis pagrindinių jaunimo dalyvavimą skatinančių priemonių Vokietijoje būtų galima įvardinti:

- **Informacijos apie dalyvavimo galimybes sklaida.** Įgyvendinant strategiją yra sukurti internetiniai puslapiai skatinantys *vaikų* įsitraukimą ir dalyvavimą. Pvz.: puslapiuose <https://www.kinderministerium.de/>, <https://www.kindersache.de> dalinamasi informacija apie vaikų teises, spalvingai ir inovatyviai rašoma apie vaikų dalyvavimo galimybes, apie vaikų ir jaunimo parlamentą, raginama dalyvauti. Puslapyje www.kuppelkucker.de aprašomas Vokietijos parlamento darbas vaikams suprantama kalba.
- **Jaunimo organizacijų veikla.** Vokietijoje veikia įvairių krypčių jaunimo nevyriausybinių organizacijos, pvz. prie klasikinių jaunimo organizacijų priklauso skautai; pagalbos organizacijos, tokios kaip jaunimo ugniagesių brigada, Vokietijos gyvybės gelbėjimo (pirmosios pagalbos) draugija; darbininkų samariečių jaunimas arba bažnyčių ir religinių bendruomenių organizacijos, tokios kaip katalikų ar protestantų jaunimas.³¹ Taip pat veikia ir politinės, studentų, gamtosaugos, sporto, migrantų, jaunimo turinčio negalią ir kitų įvairių krypčių nevyriausybinių organizacijos. Jų parama ir palaikymas užtikrinamas per Socialinio kodekso 8 knygoje (SGB VIII) įtvirtintas nuostatas, kad viešojo sektoriaus įstaigos turi teikti pagalbą nevyriausybiniams jaunimo organizacijoms bei gali joms perduoti kai kurias savo užduotis,³² kas parodo, kokia reikšmė ir pripažinimas suteikiamas jaunimo organizacijoms šalyje. Vokietijos jaunimo organizacijų veiklos ypatumu galima laikyti tai, jog jų aktyviems nariams yra lengvai prieinamos dalyvavimo/įgalinimo formos, tokios kaip tiesioginis dalyvavimas jaunimo strategijos įgyvendinimo priemonėse per projektus; galimybė būti išrinktam į komitetus (vok. Jugendhilfeausschüsse) ir dalyvavimas neformaliose struktūrose ir tinkluose (jeigu juose dalyvauja organizacija).³³
- **Jaunimo tarybos** (vok. Jugendringe) yra jaunimo organizacijų aljansai, kurie vienija savo organizacijų narių ir savo regiono vaikų bei jaunimo interesus ir atstovauja jiems išorėje. Kiekviena jaunimo NVO pagal pageidavimą gali būti jaunimo tarybos nare. Jų nariai taip pat gali būti jaunimo gerovės komitetų (vok. Jugendhilfeausschuss) nariais. Dėl savo nacionalinės struktūros visais federaliniais lygmenimis jaunimo tarybos Vokietijoje dalyvauja daugelyje

---

³¹ Berliner Familienportal, Jugendverbände: Gemeinsam aktiv, žiūrėta 2024 m. vasario 19 d., <https://www.berlin.de/familie/informationen/jugendverbaende-gemeinsam-aktiv-252>

³² Sozialgesetzbuch (SGB) - Ahtes Buch (VIII) - Kinder- und Jugendhilfe - (Artikel 1 des Gesetzes v. 26. Juni 1990, BGBl. I S. 1163) § 76 Beteiligung anerkannter Träger der freien Jugendhilfe an der Wahrnehmung anderer Aufgaben, https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_8/_76.html

³³ Deutscher Bundesjugendring, Jugendparlamente als ein Format der kommunalen Jugendbeteiligung, žiūrėta 2024 m. vasario 19 d., <https://www.dbjr.de/artikel/jugendparlamente-als-ein-format-der-kommunalen-jugendbeteiligung#:~:text=Jugendverb%C3%A4nde%20und%20Jugendringe%20treten%20gegen%C3%BCber%20Jugendparlamenten,die%20Belange%20aller%20jungen%20Menschen%20einzusetzen.&text=Jugendverb%C3%A4nde%20und%20Jugendringe%20treten,aller%20jungen%20Menschen%20einzusetzen.&text=Juge>

(jaunimo) politinių sprendimų priėmimo procesų – net ir už vaikų ir jaunimo gerovės tarnybų ar jaunimo gerovės komitetų ribų, todėl jas galima laikyti vienu svarbiausių jaunimo interesų atstovavimo demokratinėje sistemoje elementų.³⁴ Kitas įdomus aspektas, jog Jaunimo tarybos bendradarbiauja su mokyklomis dalyvaujant praktinėje veikloje kaip vaikų popietinė priežiūra, dalyvauja mokyklų socialinėje veikloje, o taip pat ir organizuoja projektines dienas taip skleisdami vaikų ir jaunimo įgalinimo žinutę.³⁵ Nors Jaunimo tarybos yra savanoriškos jaunimo organizacijų asociacijos, bet jų veikla, funkcijos, finansavimas ir sąsajos su viešosiomis institucijomis skirtingose žemėse taip pat gali skirtis. Jaunimo tarybos gali turėti konsultavimo, švietimo, savanoriškos pagalbos funkcijas, dalyvauti per jaunimo parlamentus ar jaunimo gerovės komitetus, programas ir pan., o kai kuriose žemėse joms gali būti deleguotos ir konkrečios užduotys³⁶, pvz. Bavarijoje, ir pvz. Badeno-Viurtenbergo žemėse jaunimo tarybos pačios skirsto finansavimą kai kurioms jaunimo programoms. Bendros ir viešai prieinamos informacijos apie jaunimo tarybų finansavimą visoje Vokietijoje nepavyko rasti, tačiau analizuojant atskirų jaunimo tarybų tinklapius, matoma, jog dauguma jų žemių lygmenyje turi pastovų finansavimą iš viešųjų lėšų, pvz.: Bavarijos jaunimo taryba finansuojama iš „Bavarijos laisvosios valstybės vaikų ir jaunimo“ programos; Heseno jaunimo taryba gauna finansavimą iš Heseno valstybinių loterijų pajamų.³⁷ Taip pat regioniniu lygmeniu yra papildoma finansavimo galimybė, teikiant paraiškas pagal atskirus konkursinius kvietimus, ar kreipiantis į įvairius fondus.

- **Vaikų ir jaunimo parlamentai** (vok. Kinder- und Jugend Parlament (KiJuPa). Jaunimo strategijos rėmuose veikia iniciatyva/projektas „Stiprūs vaikų ir jaunimo parlamentai“, nukreiptas į savivaldybes, kuriose veikia vaikų ir jaunimo parlamentai, teikiant konsultacijas. Taip pat ypatingas dėmesys skiriamas savivaldybėms, kurios yra suinteresuotos įsteigti tokią instituciją. Joms teikiama steigimo informacija, padedama praktiškai, dalinamasi kontaktais ir pan.³⁸ Paminėtina, kad kai kuriais atvejais Vokietijoje vaikų ir jaunimo parlamentai turi ir kitus pavadinimus, pavyzdžiui, jaunimo taryba arba jaunimo patariamoji taryba. Vaikai ir jaunimas, dalyvaujantys KiJuPa, gali dalyvauti suaugusiųjų posėdžiuose, diskusijose ir dalyvauti priimant sprendimus, susijusius su vaikams ir jaunimui skirtomis temomis. Taip pat

---

³⁴ Ibid.

³⁵ Deutsches Jugendinstitute (2012) Jugendringe – Kristallisationskerne der örtlichen Jugendarbeit, p.10, https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/bibs/64_15225_Jugendringe.pdf

³⁶ Der Bayerische Jugendring, Ziele, žiūrėta 2024 m. kovo 8 d., <https://www.bjr.de/ueber-uns/ziele>

³⁷ Hessischer Jugendring, Finanzielle Förderung, žiūrėta 2024 m. kovo 8 d., <https://www.hessischer-jugendring.de/themen/finanzielle-foerderung>

³⁸ Kinder- und Jugend-parlament, Starke Kinder- und Jugendparlamente, žiūrėta 2024 m. vasario 19 d., <https://stakijupa.de/>

jie gali pateikti savo pasiūlymus ir planuoti projektus, pavyzdžiui, statyti naują jaunimo klubą, planuoti daugiau dviračių takų ar suteikti nemokamus bilietus jaunimui važiuoti viešuoju transportu.³⁹

- **Jaunimo dalyvavimo ir veiklų finansavimas.** Kaip ir daugelyje šalių, Vokietijoje vaikų ir jaunimo politikos paslaugų kryptis yra finansuojama iš kelių rūšių šaltinių (valstybės finansavimas, Erasmus+, DAAD programos, privatūs šaltiniai, aukos ir t.t.), o finansavimo prioritetai valstybės ir vietos lygmeniu yra nustatyti atitinkamai valstybės finansavimo planuose ir vietos jaunimo planuose ir yra rengiami atsižvelgiant į regioninius ir vietos tikslus. Pats finansavimas Vokietijoje gali būti skirstomas į: Nacionalinės vaiko ir jaunimo gerovės infrastruktūros skatinimą (Vaiko ir jaunimo gerovės darbo grupė (AGJ), jaunimo organizacijos ir asociacijos, federalinės profesinės asociacijos ir kt.); projektų vaiko ir jaunimo gerovės srityse skatinimas, jaunimo migracijos tarnybų skatinimas; tarptautinių jaunimo ir kvalifikuotų darbuotojų mainų skatinimas.⁴⁰ Taip pat atskirų programų (pvz. „Tegyvuoja demokratija!“, vaikų ir jaunimo įstaigų statybos programa (Bauprogramm des Bundes in der Kinder- und Jugendhilfe)⁴¹ finansavimas, siekiant skatinti jaunimo aktyvumą ir pilietiškumą ir kitos. 2020 metų vaikų ir jaunimo ataskaitoje rašoma, kad „Federaliniu lygmeniu jaunimo organizacijų darbo finansavimas jau daugelį metų didėja iki daugiau nei 20 milijonų eurų per metus.“⁴², tačiau Aštuntojoje Socialinio kodekso knygoje nurodoma, jog nevyriausybių jaunimo organizacijų darbas yra grindžiamas visuomeniška veikla. Tad visų pirma turi būti skatinama savanoriškas darbas, o finansavimas skiriamas tik atitinkant tam tikrus kriterijus, pvz. atitinka planuojamos priemonės techninius reikalavimus ir užtikrinant, kad būtų laikomasi kokybės gerinimo ir kokybės užtikrinimo principų bei standartų. „Dėl finansavimo rūšies ir dydžio sprendžia valstybinė jaunimo gerovės agentūra, atsižvelgdama į turimas biudžeto lėšas, savo nuožiūra.“⁴³
- **Demokratijos ir dalyvavimo skatinimas.** Politinio ir pilietinio dalyvavimo skatinimas jaunimo strategijoje užima itin svarbų vaidmenį. Demokratijos skatinimas, įvairovės

---

³⁹ Kindersache_ Was ist ein Kinder- und Jugendparlament? žiūrėta 2024 m. vasario 19 d.,

<https://www.kindersache.de/bereiche/wissen/politik/was-ist-ein-kinder-und-jugendparlament>

⁴⁰ Infosystem Kinder und Jugendhilfe in Deutschland, Finanzierung: Kinder und jugendplan des bundes, žiūrėta 2024 m. vasario 19 d., <https://www.kinder-jugendhilfe.info/strukturen/finanzierung/kinder-und-jugendplan-des-bundes-kjp>

⁴¹ Das Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Förderrichtlinien des Bundes, žiūrėta 2024 m. vasario 19 d., <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/ministerium/ausschreibungen-foerderung/foerderrichtlinien>

⁴² Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2020), 16. Kinder- und Jugendbericht: Förderung demokratischer Bildung im Kindes- und Jugendalter, p. 21, <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/service/publikationen/16-kinder-und-jugendbericht-162238>

⁴³ Sozialgesetzbuch (SGB) - Achtes Buch (VIII) - Kinder- und Jugendhilfe - (Artikel 1 des Gesetzes v. 26. Juni 1990, BGBl. I S. 1163) § 12 Förderung der Jugendverbände URL: [§ 74 SGB 8 - Einzelnorm \(gesetze-im-internet.de\)](https://www.gesetze-im-internet.de/s_74_sgb_8/)

formavimas ir ekstremizmo prevencija įskiriamos kaip prevencinės priemonės, kurios šalyje turėtų būti įgyvendinamos nuolat. Atsižvelgiant į tai, lygiagrečiai įgyvendinamos skirtingos priemonės, pvz.:

- programa „Tegyvuoja demokratija!“, skirta demokratijos ir kompetencijos centrų veiklos finansavimui⁴⁴. Su finansavimo sąlygomis detaliau galima susipažinti ministerijos tinklapyje, tačiau pagrindinis aspektas, jog pagal federalinę programą kiekvienai joje numatytai veiklos sričiai įgyvendinti yra finansuojamas vienas kompetencijų tinklas arba centras. Šios dotacijos paprastai skiriamos atskiriems teikėjams kaip dalinis finansavimas (reikalingas 10 proc. kofinansavimas) ir vienam dotacijos gavėjui per metus skiriama iki 600 000,00 EUR.⁴⁵ Šių centrų (tinklų) veiklos laukas ganėtinai platus, bet pagrindiniais su jaunimo politika susijusiais tikslais būtų galima įvardinti kompetencijos centrų ir tinklų veiklas, skirtas galimų iššūkių įvairiose srityse identifikavimui, tų sričių specialistų žinių ir kvalifikacijos tobulinimui ir metodinės medžiagos rengimui bei šių žinių perdavimui jaunimui. Tai yra, šios programos tikslas nukreiptas ne tik į atskirų sričių darbuotojus, bet ir ankstyvą ir pradinį ugdymą⁴⁶, mokyklinį ir neformalųjį ugdymą⁴⁷ bei profesinį švietimą ir mokymasis⁴⁸ (detaliau su veiklomis nukreiptomis į kiekvieną ugdymo pakopą galima susipažinti pateiktose nuorodose).
- Federalinės šeimos reikalų, pagyvenusių žmonių, moterų ir jaunimo reikalų ministerijos programa „Judėjimo, kultūros ir sveikatos paketas“ vok. Zukunftspaket

---

⁴⁴ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Kompetenzzentren und –netzwerke, žiūrėta 2024 m. vasario 20 d., <https://www.demokratie-leben.de/das-programm/ueber-demokratie-leben/kompetenzzentren-und-netzwerke>

⁴⁵ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Grundsätze der Förderung im Handlungsbereich Bund im Rahmen des Bundesprogramms „Demokratie leben!“ , žiūrėta 2024 m. kovo 12 d., https://www.demokratie-leben.de/fileadmin/Demokratie-Leben/Downloads_Dokumente/Foerderung/220919_Grundsaeetze_der_Foerderung_Bund.pdf

⁴⁶ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Kompetenznetzwerk im Themenfeld Frühkindliche Bildung und Bildung in der Primarstufe, žiūrėta 2024 m. vasario 20 d., <https://www.demokratie-leben.de/projekte-expertise/kompetenzzentren-und-netzwerke/kompetenznetzwerk-im-themenfeld-fruehkindliche-bildung-und-bildung-in-der-primarstufe>

⁴⁷ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Kompetenznetzwerk im Themenfeld Schulische und außerschulische Bildung im Jugendalter, žiūrėta 2024 m. vasario 20 d., <https://www.demokratie-leben.de/projekte-expertise/kompetenzzentren-und-netzwerke/kompetenznetzwerk-im-themenfeld-schulische-und-ausserschulische-bildung-im-jugendalter>

⁴⁸ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Kompetenznetzwerk im Themenfeld Berufliche Bildung, Ausbildung (inklusive Übergangssystem), žiūrėta 2024 m. vasario 20 d., <https://www.demokratie-leben.de/projekte-expertise/kompetenzzentren-und-netzwerke/kompetenznetzwerk-im-themenfeld-berufliche-bildung-ausbildung-inklusive-uebergangssystem>

für Bewegung, Kultur und Gesundheit), skirtas vaikų ir jaunimo idėjų įgyvendinimui ir jų dalyvavimui.⁴⁹

- Savivaldos lygmeniu remiamos jaunimo įgalinimo veiklos, pvz. Vestfalijos-Lipės savivaldybių asociacijos programa „Dalyvavimo ir demokratijos skatinimas“, kasmet finansuoja apie 10 jaunimo organizacijų projektų, kuriuose dalyvauja jaunimas, specialistai ir už vietos politiką atsakingi asmenys. Programos tikslais įvardijama galimybės dalyvauti jaunuoliams suteikimas, jaunimo ir politikų dialogo skatinimas, bei sudaroma galimybė jaunimui bendradarbiaujant kartu su vietos savivaldos lygmens politikais spręsti jaunimui aktualius klausimus bei įvairias praktines problemas.⁵⁰
- **„Jugendcheck“** - Vokietijoje aktyviai įgyvendinama 2019–2027 m. ES jaunimo strategijos sistemos dalis, siekiant užtikrinti, kad rengiant teisės aktus, formuojant politiką, kuri gali turėti įtakos jaunimui, būtų atsižvelgiama į jų poreikius ir lūkesčius (Vokietijos atvejis ES internetiniame puslapyje aprašomas kaip geroji šio metodo taikymo patirtis). Vokietijoje „Jugend-Check“ įgyvendinimo pasekoje yra įsteigtas kompetencijų centras (vok. Kompetenzzentrum Jugend-Check (KomJC)) – tyrimų centras, vertinanti teisės aktų galimą poveikį jaunimui (nuo 12 iki 27 metų). Šis standartizuotas vertinimo įrankis buvo sukurtas ekspertų grupei bendradarbiaujant su Vokietijos viešojo administravimo mokslinių tyrimų institutu (FÖV). Buvo sukurta ir standartizuota „patikros“ metodika, kuri sudaro KomJC vertinimo procedūros pagrindą.⁵¹ Ši iniciatyva sulaukė palaikymo tarp partijų ir, nors šis aktų vertinimas nėra tiesioginė jaunimo dalyvavimo priemonė, ji sėkmingai padidino politikos formuotojų, viešojo administravimo institucijų ir ekspertų bendruomenės informuotumą apie jaunimą ir jo poreikius.⁵² Įdomu tai, kad savo puslapyje KomJC skatina jaunimą dalyvauti Jugend-check. t.y. nors ir rašo, kad jie, deja, negali tiesiogiai dalyvauti pačių teisės aktų vertinime, bet gali aktyviai domėtis, dalyvauti jų organizuojamuose renginiuose, teikti

---

⁴⁹ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Bundesprogramm fördert auch 2024 Projekte von und für junge Menschen, žiūrėta 2024 m. vasario 20 d., <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/bundesprogramm-foerdert-auch-2024-projekte-von-und-fuer-junge-menschen-236086>

⁵⁰ Landschaftsverband Westfalen-Lippe, LWL-Programm „Partizipation und Demokratie fördern“, žiūrėta 2024 m. kovo 26 d., <https://jugendbeteiligung-in-nrw.lwl.org/de/information/finanzielle-forderung-von-beteiligungsvorhaben/lwl-programm-partizipation-und-demokratie-fordern/>

⁵¹ Kompetenzzentrum Jugend-Check, Der Jugend-Check žiūrėta 2024 m. kovo 8 d., <https://www.jugend-check.de/der-jugend-check/>

⁵² European Union (2023) The EU Youth Test/Check: what is it and why should it be implemented in all Member States? https://youth.europa.eu/year-of-youth/young-journalists/eu-youth-testcheck-what-it-and-why-should-it-be-implemented-all_en

pasiūlymus bendrai sistemos gerinimui, skatina sekti informaciją (pvz. yra sukurta Jugend-check programėlė naujienų sekimui).⁵³

Apibendrinant galima teigti, kad Vokietijoje vaikų ir jaunimo įgalinimo sprendimų priėmimo klausimui yra skiriamas ypatingas dėmesys, užtikrinant galimybę jaunimui ir jaunimo interesus atstovaujančioms organizacijoms įsitraukti į sprendimų priėmimą ir institucijų veiklas visais lygmenimis. Esami jaunimo dalyvavimo mechanizmai (jaunimo NVO, jaunimo tarybos bei vaikų ir jaunimo parlamentai) papildo vienas kitą arba veikia kaip partneriai sprendžiant įvairius klausimus bei naudodami savo atitinkamus išteklius ir stipriąsias puses skatinant vaikų ir jaunimo dalyvavimą.

2.3.2. Jaunimo politikos ir jaunimo dalyvavimą skatinančių priemonių Estijoje pristatymas

Jaunimo politiką Estijoje formuoja ir įgyvendina Švietimo ir tyrimų ministerija (Jaunimo ir talentų politikos departamentas), atsakingi už nacionalinių programų rengimą, paramos jaunimo organizacijoms teikimą bei finansavimą. Jaunimo politika Estijoje įgyvendinama šiais lygmenimis:

Nacionaliniu lygmeniu už veiklų įgyvendinimą atsakinga Švietimo ir jaunimo taryba⁵⁴, kuri apima tokias sritis kaip bendrasis ugdymas, mokymosi priemonių kūrimas ir teikimas bei jaunimo politikos įgyvendinimas. Švietimo ir jaunimo valdybos Jaunimo reikalų departamentas atitinkamai tvarko ir plėtoja jaunimo informacijos tarnybą (jaunimo informavimo svetainė www.teeviit.ee), vykdo stebėseną ir poveikio vertinimą jaunimo srityje, vykdo vietos valdžios darbo su jaunimu kokybės sistemos kūrimą ir įgyvendinimą bei įgyvendina įvairias kitas jaunimo srities programas ir veiklas, skirtas jų dalyvavimo ir iniciatyvumo skatinimui.

Apskričių lygmuo. Estija yra suskirstyta į 15 apskričių, kurios yra atsakingos už nacionalinio darbo su jaunimu programų įgyvendinimą apskrityje, esamos jaunimo ir darbo su jaunumu situacijos analizę bei Švietimo ir mokslo ministro pavedimu vykdo valstybinę darbo su jaunimu srities priežiūrą ir stebi, kaip tikslingai naudojamos darbai su jaunimu valstybės biudžeto lėšos.

Savivaldybių ir miestų tarybos atitinkamai nustato darbo su jaunimu prioritetus savo administracinėse teritorijose ir iškelia jiems pasiekti būtinus uždavinius kaimo ar miesto plėtros planuose. Jos taip pat tvirtina jaunimo organizacijų ir jų programų ir (ar) projektų paramos iš savivaldybės ar miesto biudžeto tvarkas, projektinių stovyklų tvarkas. Įstatyme nurodoma, jog

---

⁵³ Kompetenzzentrum Jugend-Check, Beteilige dich am Jugend-Check, žiūrėta 2024 m. kovo 8 d., <https://mein.jugend-check.de/mitmachen/beteilige-dich-am-jugend-check/>

⁵⁴ The Education and Youth Board, About us, žiūrėta 2024 m. vasario 20 d., <https://harno.ee/en/about-news-contacts/about/about-us-structure-activities>

savivaldybių ir miestų tarybos, konsultuojasi su jaunimo taryba, jei ji yra, planuojant, įgyvendinant ir vertinant darbą su jaunimu.

Pagrindinės jaunimo politiką reglamentuojantis teisės aktas – Darbo su jaunimu įstatymas, kuriame jaunimo dalyvavimas apibrėžiamas kaip „darbas su jaunimu atliekamas jaunimui ir su jaunimu, įtraukiant juos į sprendimų priėmimo procesą“⁵⁵, o jaunimo politikos įgyvendinimo gairės nustatytos Jaunimo sektoriaus plėtros 2021–2035 m. plane⁵⁶, kuriame nurodoma, jog pagrindinis jaunimo politikos tikslas – plati tobulėjimo galimybių įvairovė jaunimui, saugumo jausmas ir parama jauniems žmonėms kuriant valstybę. Jaunimo dalyvavimo skatinimas numatomas per pasitikėjimo viešojo sektoriaus institucijomis didinimą, jaunimo galimybes reikšti savo nuomone ir galimybes būti išgirstiems bei jų pilietinį aktyvumą. Akcentuotina, kad kaip ir formuojant 2014-2020 jaunimo politikos strategiją, ji buvo formuojama užtikrinant suinteresuotųjų pusių įtraukimą ir aktyvų dalyvavimą, per įvairias darbo grupes, online konsultacijas, galimybes visiems suinteresuotiesiems teikti pastabas bei užtikrinant grįžtamąjį ryšį, kas leidžia formuoti ne tik faktais ir įrodymais grįstas strategijas, bet ir jų pats formavimas prisideda prie jaunimo ir jaunimo organizacijų gebėjimų dalyvauti ugdymo. Taip pat svarbu tai, kad strategijos stebėsenos ir vertinimo rezultatai nuolatos skelbiami internete ir yra prijami visiems suinteresuotiesiems.⁵⁷ Be šio dokumento paminėtina, kad Estijoje skirtingose strategijose (pvz. kultūros, darnaus vystymosi, Estų kalbos, švietimo ir kitose) akcentuojami pilietiškumo, visuomenės įtraukumo ir kiti jaunimo aktyvumui ir dalyvavimui poveikį darantys aspektai bei dažnu atveju jaunimas išskiriamas kaip viena tikslinių grupių.

Apibendrinant, galima teigti, jog pagrindinės jaunimo dalyvavimą skatinančios priemonės, taikomos Estijoje yra:

- **Jaunimo patariamiosios tarybos.** Jos buvo suformuotos dalyvavimui valstybiniu lygiu paremti bei daryti poveikį ministerijoms formuojant atskirų sričių politikas ar sprendžiant jaunimui aktualius klausimus, pvz. Švietimo ir mokslo bei Aplinkos ministerijos turi jaunimo valdybas. Paminėtina, kad analizuojant šių tarybų veiklą išskiriamos ir šalyje aktyviai visų pakopų švietimo įstaigose veikiančios studentų sąjungos ir mokinių tarybos.⁵⁸
- **Jaunimo tarybos.** Jaunimo taryba gali būti steigama prie savivaldybės ar miesto tarybos, siekiant atliepti jaunimo interesus ir jaunimą tiesiogiai įtraukti į savivaldybės ar miesto

⁵⁵ The Parliament of Estonia (Riigikogu), Youth Work Act, Passed 17.06.2010, RT I 2010, 44, 262, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/520122013004/consolide>

⁵⁶ The Ministry of Education and Research, Youth Sector Development Plan 2021–2035, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/ee_youth_sector_development_plan_2021-2035_en.pdf

⁵⁷ OECD (2020) Public Governance Reviews Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: FIT FOR ALL GENERATIONS? <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c3e5cb8a-en.pdf?expires=1704978884&id=id&accname=guest&checksum=BB56A2B2349BF7126CEFCC3178AE1AC5>

⁵⁸ The Ministry of Education and Research, Youth Sector Development Plan 2021–2035, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/ee_youth_sector_development_plan_2021-2035_en.pdf

kompetencijai priklausančių klausimų sprendimą. 2019 m. 72 iš 79 savivaldybių Estijoje aktyviai veikė jaunimo taryba (ar ją atitinkantis darinys). Jaunimo tarybas renka savivaldybės ar miesto jaunimas, o jų rinkimo tvarką bei tarybos veikimo tvarkas nustato savivaldybės ar miesto taryba. Jaunimo tarybų veikimas visoje Estijoje yra išskiriamas kaip vienas pagrindinių jaunimo įgalinimo būdų, todėl įstatyminėje bazėje akcentuojama „pama darniai jaunimo tarybų veiklai“ bei tai, jog savivaldybės ar miesto taryba turi svarstomų dokumentų projektus pateikti jaunimo tarybai, jei svarstomi šis klausimai tiesiogiai susiję su jaunimu arba yra toks Jaunimo tarybos prašymas.⁵⁹

- **Jaunimo stovyklų ir projektinių stovyklų veikla.** Kaip minėta aptariant ministerijos ir savivaldybių ar miestų tarybų veiklas, viena iš jaunimo aktyvaus įtraukimo formų – stovyklos. Ministerijos finansuojamų stovyklų tikslas pasiūlyti jaunimui įvairias pramogines ir (ar) į jų atskirų kompetencijų sritis nukreiptas veiklas, o miestų ar savivaldybių lėšomis finansuojamos veiklos daugiausia nukreiptos į užimtumą atostogų metu (abiem atvejais organizatoriai turi gauti leidimą vykdyti tokią stovyklą)⁶⁰. Jaunimo stovyklos suteikia galimybę jaunimui dalyvauti sveikoje ir ugdančioje veikloje bei ji padeda jaunimui įgyti savarankiško gyvenimo, bendravimo ir kitų gebėjimų 2019 metais Estijoje vyko 27 jaunimo ir 65 projektinės stovyklos, kuriose dalyvavo 30 782 jaunuoliai.⁶¹
- **Jaunimo organizacijų veiklos ir savanorystės plėtra.** Estijoje apie 10 proc. jaunų žmonių priklauso jaunimo asociacijai. Jaunimo dalyvavimą itin skatina ir remia į krašto apsaugą orientuotos jaunimo organizacijos – „Namų dukterys“ (Est. Kodutütred) ir „Jaunieji ereliai“ (est. Noored Kotkad), kurios 2019 metais pasiūlė užsiėmimų ne mažiau kaip 8000 jaunuolių. Taip pat svarbus ir jaunimo savanoriškas darbas – 69 proc. 15–24 metų jaunuolių yra prisidėję savanoriškai, kas sudaro penktadalį visų savanorių.⁶²
- **Jaunimo organizacijų finansavimas.** Švietimo ir mokslo ministerijos biudžete, be lėšų skirtų nacionalinei jaunimo programai įgyvendinti, tyrimams, jaunimo darbuotojų mokymams ir t.t., taip pat numatomas finansavimas jaunimo programos ir projektams bei jaunimo asociacijų veiklai remti (metinė dotacija). Kasmetinių dotacijų jaunimo asociacijoms tikslas – jų pajėgumo didinimas ir nacionalinių jaunimo politikos tikslų įgyvendinimas. Į šią dotaciją gali pretenduoti organizacijos“:

---

⁵⁹ The Parliament of Estonia (Riigikogu), Youth Work Act, Passed 17.06.2010, RT I 2010, 44, 262, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/520122013004/consolide>

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ The Ministry of Education and Research, Youth Sector Development Plan 2021–2035,

https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/ee_youth_sector_development_plan_2021-2035_en.pdf

⁶² Ibid.

- kurios nariais yra ne mažiau kaip 500 jaunuolių ir kurios vietiniai padaliniai (skyriniai) veikia ne mažiau kaip trečdalis apskričių teritorijoje;
  - jaunimo bendrijų sąjunga, kurios nariais yra ne mažiau kaip 30 jaunimo organizacijų;
  - mokyklų mokinių tarybų sąjunga, jeigu ji per savo narius vienija ne mažiau kaip trečdalį Estijos pagrindinių mokyklų, vidurinių mokyklų ar profesinių mokymo įstaigų mokinių;
  - studentų sąjungas vienijanti organizacija, kurios narius sudaro ne mažiau kaip pusė visų aukštojo mokslo lygio studijas vykdančių mokymo įstaigų studentų sąjungų⁶³.
- **Jaunimo organizacijų atstovavimas.** Estijos nacionalinė jaunimo taryba (ENL) yra skėtinė organizacija, vienijanti Estijoje veikiančias jaunimo organizacijas ir dalyvavimo grupes. Šiuo metu ENL vienija beveik 25 000 jaunuolių, daugiau kaip 60 jaunimo asociacijų, 6 apskričių jaunimo tarybas, 47 vietines jaunimo tarybas ir 25 vietos lygmens dalyvavimo formas. ENL dalyvauja darbo grupėse, komitetuose ir patariamuosiuose organuose, atstovaujant jaunimo interesus bei darbo su jaunimu sritį plėtoja įvairiais lygmenimis (tyrimai apie jaunimą, apskričių jaunimo tarybų ir vietos jaunimo dalyvavimo tarybų projektai, pasiūlymų teikimas rengiant dokumentus ir t.t.).⁶⁴
  - **Jaunimo interesų atstovavimo ir dalyvavimo gebėjimų ugdymas.** Jaunimo sektoriaus plėtros 2021–2035 plane jaunimo gebėjimų dalyvauti ugdymas numatomas per mokyklų demokratizacijos, kūrybiškas neformaliojo ugdymo veiklas bei savanorystę, akcentuojama darbo su jaunimu svarbą bei jaunimo stovyklų veiklos. Taip pat kaip viena iš interesų atstovavimo gebėjimų ugdymų priemonių įvardijamas tinklų savivaldos ir ministerijų lygmeniu kūrimas bei patariamųjų grupių iš jaunimo atstovų prezidentūroje ir ministro pirmininko kanceliarijoje sukūrimas⁶⁵. Dalyvavimui reikalingų gebėjimų ugdymas taip pat turėtų būti formuojamas mokyklų lygmeniu, per socialinių mokslų pamokas, kurių metu ugdomi bendrieji ir socialiniai gebėjimai.⁶⁶
  - **Dėmesys skaitmeniniams gebėjimams ir e.priemonėms.** Atsižvelgiant į tai, jog Estijoje aktyviai taikomi e-balsavimo įrankiai bei (ypatingai po Covid-19 pandemijos) išryškėjo technologinių sprendimų svarba užtikrinat aktyvių piliečių dalyvavimą ir įtraukimą, Jaunimo sektoriaus plėtros 2021–2035 m. plane, Švietimo strategijoje 2021–2035 m ir kituose

⁶³ The Parliament of Estonia (Riigikogu), Youth Work Act, Passed 17.06.2010, RT I 2010, 44, 262, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/520122013004/consolide>

⁶⁴ The Estonian National Youth Council, about Organization, žiūrėta 2024 m. vasario 22 d., <https://enl.ee/en/about-the-organization/>

⁶⁵ The Ministry of Education and Research, Youth Sector Development Plan 2021–2035, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/ee_youth_sector_development_plan_2021-2035_en.pdf

⁶⁶ Ainevaldkond „Sotsiaalne“ https://www.riigiteataja.ee/aktulisa/1290/8201/4021/2m_lisa5.pdf#

dokumentuose akcentuojamas jaunimo ir su jaunimu dirbančių asmenų skaitmeninių gebėjimų ugdymas. Vienas iš praktinių įgyvendinimo pavyzdžių, 2022 m. buvo pradėtas įgyvendinti projektas „Išmanūs darbo su jaunimu sprendimai“⁶⁷, kurio tikslas padidinti vietos valdžios galimybes ir gebėjimus taikant išmaniuosius darbo su jaunimu sprendimus. Projekto rezultatai buvo nukreipti į skaitmeninių platformų, kuriose talpinama įvairi mokomoji medžiaga kūrimą, jaunimo darbuotojų mokymus ir t.t., tačiau analizuojant jaunimo organizacijų įgalinimą paminėtinas dėmesys jaunimo organizacijų skaitmeniniams gebėjimams ir sukurti įrankiai jaunimo skaitmeninės brandos į(si)vertinimui.⁶⁸

Nors Estijoje aktyviai remiamos moksleivių ir studentų sąjungos bei jų dalyvavimas, vis dėl to pastebėtina, jog šalyje nėra įprastos jaunimo parlamento veiklos ir tik atskirose savivaldybėse ar miestuose yra buvusios su tuo susijusios iniciatyvos.

2.3.3. Jaunimo politikos ir jaunimo dalyvavimą skatinančių priemonių Švedijoje pristatymas

Švedijos jaunimo politika kryptingai įgyvendinimas nuo 1994 m. ir yra orientuota į 13-25 m. amžiaus jaunimą. Pagrindinės jaunimo politikos įgyvendinimo kryptys atsispindi 2009 m. ir 2015 m. Vyriausybės pristatytose jaunimo politikos strategijose, kuriose pagrindinis dėmesys buvo skiriamas jaunimo integravimui į darbo rinką, mokymuisi bei būsto klausimams, tačiau paminėtina, jog šie dokumentai buvo suvokiami labiau kaip gairės, o ne privalomi veiksmai savivaldos lygmeniu, nes jų įgyvendinimas (dėl stiprios decentralizacijos) nėra privalomas savivaldybių institucijoms ir regioninėms apskričių taryboms. Vis dėl to, 2015 m. strategijoje akcentuojamas 16-20 amžiaus grupės jaunimo neužimtumo problema, priskiriama savivaldos srities klausimams.⁶⁹

Apibendrinant galima teigti, jog Švedijos jaunimo politika remiasi prielaida, jaunimas yra skirtingos kilmės žmonių, užaugusių skirtingomis sąlygomis, grupė. Visi jaunuoliai turėtų turėti galimybę daryti įtaką ir dalyvauti veiksmuose, kurie turi įtakos jų teisėms ir ateičiai, o pagrindiniai jaunimo politikos prioritetai yra:

---

⁶⁷ The Ministry of Education and Research, Project "Digital leap in the field of youth" of the EEA and Norway Grants "Smart youth work solutions" žiūrėta 2024 m. vasario 22 d., <https://www.harno.ee/en/Youth-field-digital-leap>

⁶⁸ E-koolikott: Digital learning material portal, Noorsootõtaja digipädevuse ja noortevaldkonna organisatsiooni digiküpsuse mudelid ja hindamistööriistad, žiūrėta 2024 m. vasario 22 d., <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/33468-Noorsootõtaja-digipädevuse-ja-noortevaldkonna-organisatsiooni-digiküpsuse-mudelid-ja-hindamistööriistad>

⁶⁹ Gomółka, Krystyna, Borucińska-Derezkiewicz, Izabela, Stašys, Rimantas, & Civinskas, Remigijus. (2020). Youth civic participation in the South Baltic region: example of Lithuania, Poland and Sweden. Warsaw: Wydawnictwo Poltext. p.36, <https://sbycgn.eu/wp-content/uploads/2020/04/YOUTH-CIVIC-PARTICIPATION-IN-THE-SOUTH-BALTIC-REGION-PDF-ENG.-VERSION.pdf>

1. perėjimas iš mokyklos į darbą ir visuomenę, daugiausia susijęs su užimtumu, švietimu ir būstu;

2. jaunų žmonių galia ir dalyvavimas;

3. jaunų žmonių laisvalaikis pilietinėje organizacijoje ir gerovei.⁷⁰

Jaunimo politikos įgyvendinimas, kaip ir daugelyje šalių, Švedijoje įgyvendinamas per tarpinstitucinį bendradarbiavimą, apimant visus sektorius turinčias įtakos jaunimo sąlygoms įvairiose srityse, tokiose kaip užimtumas, būstas, švietimas, sveikata, laisvalaikis, kultūra ir įtaka, pvz. Švietimo ir mokslo ministerija, Sveikatos ir socialinių reikalų ministerija, kuruoja jaunimo politikos klausimus ir kt.

Už jaunimo politikos koordinavimą ir įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu yra atsakinga Švedijos jaunimo ir pilietinės visuomenės agentūra (angl. The Swedish Agency for Youth and Civil Society, MUCF). Ji, siekdama užtikrinti politikos stebėseną, vertinimą bei jos skaidrumą, savo tinklapyje (<http://www.ungidag.se>) nuolat kaupia ir skelbia duomenis susijusius su jaunimo politikos įgyvendinimo rodikliais. MUCF veikia apima šešis pagrindinius jaunimui svarbius sektorius: darbas ir būstas; ekonominis ir socialinis pažeidžiamumas; fizinė ir psichinė sveikata; įtaka ir atstovavimas; kultūra ir laisvalaikis; ir mokymas⁷¹

Nors MUCF atsakingas už jaunimo politiką, Švedijoje atsakomybė už darbą su jaunimu tenka vietos savivaldos lygiui (290 savivaldybių) ir „tiesioginės“ kontrolės mechanizmų iš nacionalinio lygmens nėra. Tai reiškia, kad darbas su jaunimu pagrinde yra organizuojamas ir finansuojamas vietos lygmeniu, užtikrinant tiek informavimo, tiek jaunimo centrų ir jaunimo klubų veiklas.⁷² Kitas svarbus su tuo susijęs aspektas, jog pats jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų veiklos organizavimas ir organizacijų pobūdis savivaldybėse gali skirtis bei nėra tikslios informacijos apie savivaldybėse veikiančias organizacijas (2010 m. atliktos paklausos metu buvo suskaičiuota per 400 skirtingų veiklų, galimų priskirti jaunimo veiklai darant poveikį savivaldybių veiklai) bei ataskaitose ir dokumentuose susijusiuose su jaunimo politika pateikiamas tik nacionalinio lygmens finansavimas.⁷³

Jaunimo dalyvavimas demokratinuose procesuose Švedijoje išskiriamas kaip viena prioritetinių jaunimo politikos sričių. MUCF⁷⁴ teigimu „Kai neapykantos kalbos vartojimas

---

⁷⁰ Ibid., p.37

⁷¹ OECD (2020) Public Governance Reviews Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: FIT FOR ALL GENERATIONS?, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c3e5cb8a-en.pdf?expires=1704978884&id=id&accname=guest&checksum=BB56A2B2349BF7126CEFCC3178AE1AC5>

⁷² Tiina Ekman (2018) Country Sheet on Youth Work in Sweden, <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262550/Sweden-YW-Country+sheet-protected.pdf/40a9027b-d596-1dcc-edc5-c4077805c7d7?t=1537184269000>

⁷³ Ibid.

⁷⁴ The Swedish Agency for Youth and Civil Society, Youth participation in democracy, žiūrėta 2024 m. vasario 24 d., <https://www.mucof.se/en/youth-participation-democracy>

socialiniuose tinkluose ir viešuose pokalbiuose didėja, kai abejojama demokratijos principais ir lygiaverte visų žmonių verte – svarbu, kad demokratijos nelaikytume savaime suprantamu dalyku“, todėl viena iš MUCF užduočių – skatinti jaunimą dalyvauti demokratiame gyvenime vietos lygmeniu. Tai įgyvendinama keliomis skirtingomis kryptimis, apimančiomis tiek pačios jaunimo politikos įgyvendinimą, tiek jaunimo kaip svarbios pilietinės visuomenės dalies įgalinimą dalyvauti demokratiuose procesuose:

- **MUCF bendradarbiavimas su savivaldos lygmens institucijomis.** Skatinant tolygią jaunimo politikos plėtrą, šiuo metu MUCF aktyviai bendradarbiauja su šešiomis savivaldybėmis ir vienu regionu, kurdami naujus metodus, skirtus jaunimo žinioms apie vietos demokratiją ir dalyvavimui joje gilinti bei vėliau juos bus siekiama pritaikyti ir skleisti visoje šalyje (planuojama parengti iki 2025 m.). Kuriant šiuos metodus daugiausia dėmesio skiriama jaunimo, kuris vienaip ar kitaip jaučiasi atskirtas nuo visuomenės, įtraukties skatinimui ir demokratinio jaunimo dalyvavimo didinimui.⁷⁵

- **Bendradarbiavimas su mokyklomis.** Jaunimo įgalinimo kontekste, mokyklos suvokiamos kaip vienas pagrindinių informacijos suteikimo ir įgūdžių, reikalingų dalyvavimui, šaltinių. Bendradarbiaudamas su įvairiomis organizacijomis, MUCF taip pat sukūrė priemones skirtas mokykloms, kurios įvairiais būdais gali įkvėpti ir sukurti „įsipareigojimą“ demokratijai ir žmogaus teisėms. Nors visas demokratijos priemonių rinkinys prieinamas tik švedų kalba, tačiau viešai anglų kalba prieinama:

- Kalbėti apie politiką⁷⁶ (angl. *Talking politics*)– priemonė labiausiai skirta bendro ugdymo mokyklų mokytojams ir moksleiviams. Ji apima praktines užduotis (pratybas), kurios skirtos susipažinti kaip rengti, įgyvendinti ir stebėti veiklas, kartu su pakviestais politinių partijų atstovais;
- „Demokratijos vadovas - nuo įsitraukimo iki įtakos“⁷⁷ priemonė skirta mokytojams ir su jaunu dirbantiems asmenims, kurioje paaiškinami įvairūs būdai, kaip jaunuoliai gali įsitraukti į juos dominančią pilietinę veiklą.

- **Mokyklų rinkimai.** Nuo 2002 m. vyriausybė pavedė MUCF pasiūlyti mokykloms galimybę prieš nacionalinius parlamento rinkimus surengti mokyklinius rinkimus (šved. *Skolval*). Šių rinkimų tikslas - skatinti jaunų žmonių domėjimąsi demokratija ir dalyvavimą politiniuose procesuose, skatinti politines diskusijas mokyklose. 2022 m. šiuose rinkimuose dalyvavo 258

---

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ The Swedish Agency for Youth and Civil Society (2022), *Talking politics: Methodological material on democratic discourse in schools*, <https://www.mucf.se/en/publications/talking-politics>

⁷⁷ The Swedish Agency for Youth and Civil Society (2023), *The democracy handbook: From engagement to influence*, <https://www.mucf.se/en/publications/democracy-handbook>

Švedijos savivaldybių mokyklos ir galimybę dalyvauti rinkimuose turėjo kiek daugiau nei pusė milijono mokinių, dalyvaujančiose mokyklose rinkėjų aktyvumas siekė 78 proc.⁷⁸

• **Jaunimo organizacijos ir jaunimo atstovavimas.** Pagrindinėmis jaunimą atstovaujančiomis institucijomis galima išskirti jaunimo tarybas, tačiau svarbu, kad jos suvokiamos ne kaip visą jaunimą atstovaujančios organizacijos, bet apibrėžiamos kaip ne mažiau kaip 5 narius vienijanti organizacija, kurios veiklos gali būti skirtos renginių jaunimui organizavimui, poveikio sprendimams darymui, infrastruktūros plėtrai ir t.t.⁷⁹. Nepaisant to, MUCF (2019) atlikto tyrimo duomenimis⁸⁰, jos laikomos labiausiai paplitusia poveikio darymo priemone, antroje vietoje – dialogo forumai, o trečioje teminės darbo grupės. Jaunimo organizacijų (tarybų) veiklas vienija Švedijos jaunimo tarybų asociacija (šved. Sveriges ungdomsråd), kurią šiuo metu (skirtingų šaltinių duomenimis) sudaro apie 40-50 narių⁸¹, tačiau tai parodo, kad dauguma jaunimo tarybų, patariamųjų jaunimo tarybų ar kitų darinių veikia tik savivaldos ar regiono lygmeniu ir nėra vienijamos nacionaliniu mastu⁸². Taip pat, analizuojant kitas jų įgalinimo formas, paminėtinos studentų atstovybės, mokinių savivaldos ir kiti mokinių bei studentų interesus atstovaujantys dariniai, kurių svarba pabrėžiama Švedijos švietimo įstatyme⁸³

• **Jaunimo organizacijų finansavimas.** Švedijoje egzistuoja senos vyriausybės dotacijų skyrimo pelno nesiekiančioms jaunimo organizacijoms tradicijos. Studentų sąjungos ir mokyklų studentų sąjungos didžiąja dalimi yra finansuojamos iš valstybės dotacijų, nes valstybės dotacijos ne pelno jaunimo organizacijoms yra gerai žinomos Švedijos jaunimo politikoje.⁸⁴ Kaip rodo jų pateikiama statistika, 1997 m., jaunimo organizacijų, galinčių gauti valstybės dotacijas, skaičius buvo 62, o bendras narių jų narių skaičius buvo 592 000 asmenų, tuo tarpu 2022 m. valstybės dotaciją gavo 114 jaunimo organizacijų, kuriose iš viso yra 656

---

⁷⁸ The Swedish Agency for Youth and Civil Society (2023), Årsredovisning 2022, <https://www.mucof.se/publikationer/arsredovisning-2022>

⁷⁹ The Swedish Association of Youth Councils, What we do and why, žiūrėta 2024 m. vasario 25 d., <https://www.sverigesungdomsrad.se/in-english/>

⁸⁰ Myndigheten för ungdomsoch civilsamhällesfrågor (2019). Fokus 19 - Det vore ju kul om de frågade nån gång, <https://www.mucof.se/fokus19>

⁸¹ The Swedish Association of Youth Councils. What we do and why, žiūrėta 2024 m. vasario 25 d., <https://www.sverigesungdomsrad.se/in-english/>

⁸² Tiina Ekman (2018) Country Sheet on Youth Work in Sweden, <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262550/Sweden-YW-Country+sheet-protected.pdf/40a9027b-d596-1dcc-edc5-c4077805c7d7?t=1537184269000>

⁸³ Swedish National Agency for Education (2016) Participation for Learning, <https://www.skolverket.se/getFile?file=3586>

⁸⁴ European Commission, YouthWiki, Sweden: Participation, žiūrėta 2024 m. vasario 26 d., <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/sweden/5-participation>

000 narių nuo 6 iki 25 metų.⁸⁵ Detaliau su finansavimu jaunimo organizacijoms galima susipažinti 2022 m. MUCF ataskaitoje (švedų kalba).⁸⁶

• **Jaunimo interesų atstovavimo ir dalyvavimo gebėjimų ugdymas.** Švedijoje, kaip ir kitose šalyse, didelis dėmesys skiriamas jaunimo perėjimui iš mokyklos/studijų į darbo rinką, tad atitinkamai tam rengiamos atskiros jaunųjų profesionalų ugdymo programos, skiriamas dėmesys ugdymo įstaigose jų palydėjimui ir t.t., tačiau analizuojant jų gebėjimus reikalingus dalyvauti pilietinėse ir kitose veiklose, vis dėl to, didžiausias vaidmuo tenka bendrojo ugdymo mokykloms. Pilietiškumo pamokose analizuojami tokie aspektai kaip bendri demokratijos principai, žmogaus teisės, gyvenimas kartu bendruomenėje ir pan. bei skiriamas dėmesys tam, koks yra individo ir visuomenės santykis, kokios yra politinės ideologijos, kaip vyksta sprendimų priėmimas ir kokį poveikį jis gali daryti atskiroms visuomenės grupėms, kaip piliečiai gali dalyvauti demokratiame procese sprendžiant aktualias socialines problemas, koks yra medijų vaidmuo ir kaip vertinti jų pateikiamą informaciją bei kt.⁸⁷

Taip pat įdomu, jog nors jaunimo politikoje itin svarbus savivaldybių vaidmuo, net tose savivaldybėse, kurios bendradarbiauja su nacionaline agentūra rengiant prieš tai minėtas metodikas, jose atliktuose pilietinės visuomenės ir savivaldybių bendradarbiavimo tyrimuose jaunimas įprastai nėra įvardijamas kaip išskirtinė grupė, kuriai skiriamas papildomas dėmesys ar numatomos atskiros priemonės. Vis dėl to, kaip gerosios praktikos siekiant įtraukti jaunimą pavyzdžius galima paminėti Ekerö savivaldybę, kuri siekdama pritraukti gyventojus organizuoja „Ideas Lab“. Jų tikslas – skatinti gyventojus įsitraukti į problemų sprendimą ir naujų idėjų savivaldybėje įgyvendinimą, tai yra gyventojai gali kreiptis į šių laboratorijų atstovus su idėjomis (tai gali būti veikla, organizacija ar socialinė veikla), kurios būtų naudingos savivaldybei ar jos piliečiams bei gauti visą reikalingą informaciją, konsultacijas ar pagalbą (pvz rengiant finansavimo paraišką) šios idėjos praktiniam realizavimui⁸⁸. Jose jaunimas, išskiriamas kaip prioritetinga grupė, todėl veiklos iniciatoriai tiesiogiai kontaktuoja su jaunimu mokyklose, jaunimo centruose ir jaunimo organizacijose, skatinant įsitraukti į šias veiklas bei atstovauti savo interesus ar net praktikoje įgyvendinti savo idėjas.

Apibendrinant galima teigti, jog Švedijoje savivaldos lygmeniu jaunimo tarybos ir kitos jaunimą atstovaujančios institucijos yra atviros tiems jauniems žmonėms, kurie nori kurti jaunimo

---

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ The Swedish Agency for Youth and Civil Society (2023), Årsredovisning 2022, <https://www.mucf.se/publikationer/arsredovisning-2022>

⁸⁷ Curriculum for Compulsory School, Preschool Class and School-Age Educare, Civics (2024), <https://www.skolverket.se/getFile?file=12435>

⁸⁸ The Swedish Agency for Youth and Civil Society (2023), Cooperation between municipalities and civil society: inspirational examples from Ekerö, <https://www.mucf.se/en/publications/cooperation-between-municipalities-and-civil-society>

projektus ar susisiekti su vietos politikais bei tam sudaromos palankios sąlygos. Vis dėl to, šios šalies išskirtinumu galima įvardinti ne pačių jaunimo organizacijų veiklos skatinimą, o ypatingą dėmesio skyrimą jaunimo ugdymui pilietiškumo ir demokratinio dalyvavimo klausimams, mokyklų ir kitų švietimo įstaigų lygmeniu.

Pagrindinės išvalgos

1. Europos Sąjungos institucijų ir EBPO rekomendacijų bei jų atliktų tyrimų duomenys atskleidžia, jog pastaraisiais metais mažėjant jaunimo aktyvumui ir įsitraukimui reikalingi pokyčiai, kurie sudarytų sąlygas jiems patogiai ir patrauklia forma dalyvauti visuomeniniame gyvenime, todėl remiantis EBPO rekomendacijomis, reikalingas teisinės, institucinės ir administracinės aplinkos tobulinimas, stiprinant jaunuolių pasitikėjimą valdžia, ugdant jų gebėjimus dalyvauti ir formuojant bendradarbiavimu grįstus santykius su viešojo sektoriaus institucijomis.

2. Siekiant išanalizuoti galimas jaunimo dalyvavimo skatinimo kryptis, tyrimui pasirinktos trys Europos Sąjungai ir EBPO priklausančios užsienio šalys (Vokietija, Estija ir Švedija), kurios nors ir ženkliai skiriasi jaunimo politikos įgyvendinimo centralizavimo-decentralizavimo laipsniu bei kiekvienoje pasirinktoje šalyje greta jaunimo politikai keliamų tikslų lygiagrečiai išskiriamos kitos su jaunuoliais susijusios sritys (pvz. migracija, kalbos strategija ir pan.), vis dėl to galima išskirti šiose šalyse taikomas bendras jaunimo dalyvavimo skatinimo formas: jaunimo tarybos, studentų ir moksleivių sąjungos, jaunimo organizacijų finansavimas, jaunimo parlamentai (iš dalies) ir kitos iniciatyvos įtraukiant juos į vienkartinę ar periodinę veiklą.

3. Apibendrinant analizuotų užsienio šalių gerąsias patirtis jaunimo dalyvavimo srityje, išskirtina, jog:

3.1. Nors Vokietijos jaunimo įsitraukimas, lyginant su kitomis analizuotomis šalimis, ženkliai nesiskiria, tačiau joje suformuotas jaunimo politikos įgyvendinimo institucijų tinklas bei jaunimo dalyvavimui sudaromos sąlygos gali būti įvardintos kaip vienos nuoseklesnių, užtikrinant dalyvavimo mechanizmų atvirumą, dalyvavimo metodų įvairovę bei jų prieinamumą jaunimui. Taip Vokietijos siekis įtraukti jaunimą į visas politikos sritis (aplinkosauga, šveitimą ir t.t.) bei sukurti tinklapius vaikų informavimui, jiems suprantamam kalba, gali būti įvardijami kaip geroji patirtis, siekiant formuoti jų dalyvavimo gebėjimus ateityje.

3.2. Estijoje jaunimo dalyvavimas įstatymuose apibrėžiamas per jų saviraišką įgyvendinant darbo su jaunuoliais formas, tad nors dauguma Estijoje taikomų priemonių yra panašios kaip ir kitose šalyse, joje vis dėl to didesnis dėmesys skiriamas šioms veikloms ir neformaliajam vaikų ir jaunimo ugdymui (pvz per stovyklas). Taip pat Estijoje didelis dėmesys skiriamas skaitmeninėm jaunimo įgalinimo priemonėm bei jaunimo politikos integralumui su kitomis politikos sritimis, kas leidžia identifikuoti jaunimą kaip išskirtinę grupę ir atspindėti jos

poreikius ne tik su jaunimo veiklomis susijusiose dokumentuose, bet ir kitose nacionalinio lygmens strateginiuose dokumentuose.

- 3.3. Vienu ryškiausiu Švedijos jaunimo dalyvavimo priemonių išskirtinumu galima įvardinti dėmesį jaunimo pilietiškumo ir politinio aktyvumo skatinimui. Nors kaip minėta Švedijoje nėra jaunimo politikos įstatymo ir jos formavimasis nacionalinio lygmeniu remiasi strategijomis nukreiptomis į dalyvavimo galimybių visiems norintiems sudarymą, vis dėl to, analizuojant į jaunimą nukreiptas priemones, išskirtinas už švietimą atsakingų institucijų vaidmuo, nacionaliniu mastu inicijuojant programas ir veiklas nukreiptas į bendrojo ugdymo įstaigose vykdomas rinkimų simuliacijas ir pilietiškumo ugdymą.
4. Atlikta užsienio šalių apžvalga tai pat atskleidžia, jog šiose šalyse jaunimo politika neapsiriboja jaunimo amžiaus grupei priskiriamų asmenų įtraukimu, o kaip tikslinė grupė strateginiuose dokumentuose bei vykdomose veiklose yra įvardijama „vaikai ir jaunimas“, siekiant apie dalyvavimo galimybes juos informuoti ir jų pilietiškumą ugdyti nuo mažens. Kitas svarbus aspektas, tai, jog net tose šalyse, kur už jaunimo politiką atsakinga socialinius klausimus kuruojanti ministerija, vis tiek didelis dėmesys skiriamas vaikų ir jaunimo dalyvavimo skatinimui per formaliojo ugdymo įstaigas, ne tik finansuojant moksleivių/studentų sąjungas, bet ir į ugdymo turinį įtraukiant su tuo susijusias veiklas ir tematikas.

Literatūra

1. Ainevaldkond „Sotsiaalained“ (2011), https://www.riigiteataja.ee/aktiisa/1290/8201/4021/2m_lisa5.pdf#
2. Berliner Familienportal, Jugendverbände: Gemeinsam aktiv, žiūrēta 2024 m. vasario 19 d., <https://www.berlin.de/familie/informationen/jugendverbaende-gemeinsam-aktiv-252>
3. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2019), In gemeinsamer Verantwortung: Politik für, mit und von Jugend. Die Jugendstrategie der Bundesregierung, <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/146330/a6f7b2c5fbd995374eb7e7c22b8a4777/in-gemeinsamer-verantwortung-politik-fuer-mit-und-von-jugend-die-jugendstrategie-der-bundesregierung-data.pdf>
4. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2020), 16. Kinder- und Jugendbericht: Förderung demokratischer Bildung im Kindes- und Jugendalter, <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/service/publikationen/16-kinder-und-jugendbericht-162238>
5. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2023), Die Jugendstrategie der Bundesregierung <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/kinder-und-jugend/jugendbildung/jugendstrategie/jugendstrategie-der-bundesregierung-77406>
6. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Bundesprogramm fördert auch 2024 Projekte von und für junge Menschen, žiūrēta 2024 m. vasario 20 d., <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/bundesprogramm-foerdert-auch-2024-projekte-von-und-fuer-junge-menschen-236086>
7. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Grundsätze der Förderung im Handlungsbereich Bund im Rahmen des Bundesprogramms „Demokratie leben!“ , žiūrēta 2024 m. kovo 12 d., https://www.demokratie-leben.de/fileadmin/Demokratie-Leben/Downloads/Dokumente/Foerderung/220919_Grundsaeetze_der_Foerderung_Bund.pdf
8. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Integration und Chancen für junge Menschen, žiūrēta 2024 m. vasario 15 d., <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/kinder-und-jugend/integration-und-chancen-fuer-junge-menschen>
9. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Jugendbildung, žiūrēta 2024 m. vasario 15 d., <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/kinder-und-jugend/jugendbildung>
10. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Kompetenzzentren und –netzwerke, žiūrēta 2024 m. vasario 20 d., <https://www.demokratie-leben.de/das-programm/ueber-demokratie-leben/kompetenzzentren-und-netzwerke>

11. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Kompetenznetzwerk im Themenfeld Frühkindliche Bildung und Bildung in der Primarstufe, žiūrėta 2024 m. vasario 20 d., <https://www.demokratie-leben.de/projekte-expertise/kompetenzzentren-und-netzwerke/kompetenznetzwerk-im-themenfeld-fruehkindliche-bildung-und-bildung-in-der-primarstufe>
12. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Kompetenznetzwerk im Themenfeld Schulische und außerschulische Bildung im Jugendalter, žiūrėta 2024 m. vasario 20 d., <https://www.demokratie-leben.de/projekte-expertise/kompetenzzentren-und-netzwerke/kompetenznetzwerk-im-themenfeld-schulische-und-ausserschulische-bildung-im-jugendalter>
13. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Kompetenznetzwerk im Themenfeld Berufliche Bildung, Ausbildung (inklusive Übergangssystem), žiūrėta 2024 m. vasario 20 d., <https://www.demokratie-leben.de/projekte-expertise/kompetenzzentren-und-netzwerke/kompetenznetzwerk-im-themenfeld-berufliche-bildung-ausbildung-inklusive-uebergangssystem>
14. Curriculum for Compulsory School, Preschool Class and School-Age Educare, Civics (2024), <https://www.skolverket.se/getFile?file=12435>
15. Das Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Förderrichtlinien des Bundes, žiūrėta 2024 m. vasario 19 d., <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/ministerium/ausschreibungen-foerderung/foerderrichtlinien>
16. Der Bayerische Jugendring, Ziele, žiūrėta 2024 m. kovo 8 d., <https://www.bjr.de/ueberuns/ziele>
17. Deutsches Jugendinstitute (2012) Jugendringe – Kristallisationskerne der örtlichen Jugendarbeit, p.10, https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/bibs/64_15225_Jugendringe.pdf
18. Deutscher Bundesjugendring, Jugendparlamente als ein Format der kommunalen Jugendbeteiligung, žiūrėta 2024 m. vasario 19 d., <https://www.dbjr.de/artikel/jugendparlamente-als-ein-format-der-kommunalen-jugendbeteiligung#:~:text=Jugendverb%C3%A4nde%20und%20Jugendringe%20treten%20gegen%C3%BCber%20Jugendparlamenten,die%20Belange%20aller%20jungen%20Menschen%20einzusetzen.&text=Jugendverb%C3%A4nde%20und%20Jugendringe%20treten,aller%20jungen%20Menschen%20einzusetzen.&text=Jugend>
19. Die Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, Das Jugendamt: Unsere Aufgaben, žiūrėta 2024 m. vasario 15 d., <https://www.unterstuetzung-die-ankommt.de/de/das-sind-wir/unsere-aufgaben/>

20. Die Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, Das Jugendamt:Unsere Struktur, žiūrėta 2024 m. vasario 15 d., <https://www.unterstuetzung-die-ankommt.de/de/das-sind-wir/unsere-struktur/>
21. Die Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, Die Landesjugendämter, žiūrėta 2024 m. vasario 15 d., <https://www.bag-landesjugendaemter.de/de/landesjugendaemter/>
22. Ekman, Tiina (2018) Country Sheet on Youth Work in Sweden, <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262550/Sweden-YW-Country+sheet-protected.pdf/40a9027b-d596-1dcc-edc5-c4077805c7d7?t=1537184269000>
23. E-koolikott: Digital learning material portal, Noorsootõtaja digipädevuse ja noortevaldkonna organisatsiooni digiküpsuse mudelid ja hindamistöoriistad, žiūrėta 2024 m. vasario 22 d., <https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/33468-Noorsootõtaja-digipädevuse-ja-noortevaldkonna-organisatsiooni-digiküpsuse-mudelid-ja-hindamistöoriistad>
24. European Commission, Youth Wiki: Germany, žiūrėta 2024 m. vasario 15 d., <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/1-youth-policy-governance>
25. European Commission, YouthWiki, Sweden: Participation, žiūrėta 2024 m. vasario 26 d., <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/sweden/5-participation>
26. European Commission, YouthWiki, žiūrėta 2024 m. vasario 6 d., <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/comparative-overviews>
27. European Parliament, Flash Eurobarometer: Youth Survey, 2021, <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer/youth-survey-2021>
28. European Union (2023) The EU Youth Test/Check: what is it and why should it be implemented in all Member States? https://youth.europa.eu/year-of-youth/young-journalists/eu-youth-testcheck-what-it-and-why-should-it-be-implemented-all_en
29. European Union, Country profiles, žiūrėta 2024 m. vasario 5 d., https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles_lt
30. European Union, Understanding youth engagement in Europe through open data, 30 August 2023, <https://data.europa.eu/en/publications/datastories/understanding-youth-engagement-europe-through-open-data>
31. Eurostat, Ratio of children and young people in the total population on 1 January by sex and age, žiūrėta 2024 m. vasario 5 d., https://doi.org/10.2908/YTH_DEMO_020
32. Gomółka, Krystyna, Borucińska-Dereszkiewicz, Izabela, Stašys, Rimantas, & Civinskas, Remigijus. (2020). Youth civic participation in the South Baltic region: example of Lithuania, Poland and Sweden. Warsaw: Wydawnictwo Poltext. p.36, <https://sbycgn.eu/wp->

[content/uploads/2020/04/YOUTH-CIVIC-PARTICIPATION-IN-THE-SOUTH-BALTIC-REGION-PDF-ENG.-VERSION.pdf](https://www.hessischer-jugendring.de/uploads/2020/04/YOUTH-CIVIC-PARTICIPATION-IN-THE-SOUTH-BALTIC-REGION-PDF-ENG.-VERSION.pdf)

33. Hessischer Jugendring, Finanzielle Förderung, žiūrėta 2024 m. kovo 8 d., <https://www.hessischer-jugendring.de/themen/finanzielle-foerderung>

34. Infosystem Kinder und Jugendhilfe in Deutschland, Finanzierung: Kinder und jugendplan des bundes, žiūrėta 2024 m. vasario 19 d., <https://www.kinder-jugendhilfe.info/strukturen/finanzierung/kinder-und-jugendplan-des-bundes-kjp>

35. Youth Goals, žiūrėta 2024 m. vasario 2 d., <https://youth-goals.eu/>

36. Jugend- und Familienministerkonferenz (2019), Aufgaben - Jugend- und Familienministerkonferenz der Länder, <https://jfmk.de/aufgaben/>

37. Kinder- und Jugend-parlament, Starke Kinder- und Jugendparlamente, žiūrėta 2024 m. vasario 19 d., <https://stakijupa.de/>

38. Kindersache, Was ist ein Kinder- und Jugendparlament? žiūrėta 2024 m. vasario 19 d., <https://www.kindersache.de/bereiche/wissen/politik/was-ist-ein-kinder-und-jugendparlament>

39. Kompetenzzentrum Jugend-Check, Beteilige dich am Jugend-Check, žiūrėta 2024 m. kovo 8 d., <https://mein.jugend-check.de/mitmachen/beteilige-dich-am-jugend-check/>

40. Kompetenzzentrum Jugend-Check, Der Jugend-Check, žiūrėta 2024 m. kovo 8 d., <https://www.jugend-check.de/der-jugend-check/>

41. Landschaftsverband Westfalen-Lippe, LWL-Programm „Partizipation und Demokratie fördern“, žiūrėta 2024 m. kovo 26 d., <https://jugendbeteiligung-in-nrw.lwl.org/de/information/finanzielle-forderung-von-beteiligungsvorhaben/lwl-programm-partizipation-und-demokratie-fordern/>

42. Myndigheten för ungdomsoch civilsamhällesfrågor (2019). Fokus 19 - Det vore ju kul om de frågade nån gång, <https://www.mucof.se/fokus19>

43. OECD (2020) Public Governance Reviews Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: FIT FOR ALL GENERATIONS? <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c3e5cb8a-en.pdf?expires=1704978884&id=id&accname=guest&checksum=BB56A2B2349BF7126CEFCC3178AE1AC5>

44. OECD (2021), Government at a Glance 2021, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1c258f55-en>.

45. OECD (2022) Council at Ministerial level 10/06/2022 Recommendation of the Council on Creating Better Opportunities for Young People, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0474>

46. OECD (2023) Democratic resilience in an era of multiple crises: Build, reinforce and protect, <https://www.oecd.org/publication/government-at-a-glance/2023/>
47. Recommendation CM/Rec(2023)5 of the Committee of Ministers to member States on the principles of good democratic governance (Adopted by the Committee of Ministers on 6 September 2023 at the 1473rd meeting of the Ministers' Deputies), https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680abeb87
48. Recommendation CM/Rec(2023)6 of the Committee of Ministers to member States on deliberative democracy (Adopted by the Committee of Ministers on 6 September 2023 at the 1473rd meeting of the Ministers' Deputies), https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680ac627a
49. Sozialgesetzbuch (SGB) - Achtes Buch (VIII) - Kinder- und Jugendhilfe - (Artikel 1 des Gesetzes v. 26. Juni 1990, BGBl. I S. 1163), https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_8/
50. Swedish National Agency for Education (2016) Participation for Learning, <https://www.skolverket.se/getFile?file=3586>
51. The Education and Youth Board, About us, žiūrēta 2024 m. vasario 20 d., <https://harno.ee/en/about-news-contacts/about/about-us-structure-activities>
52. The Estonian National Youth Council, about Organization, žiūrēta 2024 m. vasario 22 d., <https://enl.ee/en/about-the-organization/>
53. The Ministry of Education and Research, Youth Sector Development Plan 2021–2035, https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/ee_youth_sector_development_plan_2021-2035_en.pdf
54. The Ministry of Education and Research, Project "Digital leap in the field of youth" of the EEA and Norway Grants "Smart youth work solutions" žiūrēta 2024 m. vasario 22 d., <https://www.harno.ee/en/Youth-field-digital-leap>
55. The Parliament of Estonia (Riigikogu), Youth Work Act, RT I 2010, 44, 262, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/520122013004/consolide>
56. The Swedish Agency for Youth and Civil Society (2022), Talking politics: Methodological material on democratic discourse in schools, <https://www.mucof.se/en/publications/talking-politics>
57. The Swedish Agency for Youth and Civil Society (2023), Årsredovisning 2022, <https://www.mucof.se/publikationer/arsredovisning-2022>
58. The Swedish Agency for Youth and Civil Society (2023), Cooperation between municipalities and civil society: inspirational examples from Ekerö, <https://www.mucof.se/en/publications/cooperation-between-municipalities-and-civil-society>

59. The Swedish Agency for Youth and Civil Society (2023), The democracy handbook: From engagement to influence, <https://www.mucf.se/en/publications/democracy-handbook>
60. The Swedish Agency for Youth and Civil Society, Youth participation in democracy, žiūrēta 2024 m. vasario 24 d., <https://www.mucf.se/en/youth-participation-democracy>
61. The Swedish Association of Youth Councils, What we do and why, žiūrēta 2024 m. vasario 25 d., <https://www.sverigesungdomsrad.se/in-english/>